UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Šimon Navrátilík

Důkazní prostředky v civilním procesu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17.04.2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 128 275 znaků včetně mezer.

[Vlastnoruční podpis]

Šimon Navrátilík

V Praze dne

Poděkování: Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímmu diplomové práce JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, LL.M., Ph.D. za velkou trpělivost, velmi rychlou komunikaci a podnětné rady při jejím zpracování.

Dále bych rád poděkoval za podporu rodině a všem blízkým.

Obsah

Úvod ... 1
1 Dokazování ... 3

1.1 Dokazování v procesním smyslu ... 3
1.2 Předmět dokazování ... 4
1.3 Dokazování a zásada koncentrace řízení ... 5
1.4 Osvědčení ... 6
1.5 Důkazní prostředek ... 7
1.6 Důkaz ... 10

1.6.1 Vyšetřovací důkaz ... 10
1.6.2 Opomenuté důkazy ... 11
1.6.3 Padělaný důkaz ... 12
1.6.4 Provedení důkazu ... 13
1.6.5 Míra důkazu ... 13

1.7 Břemeno tvrzení a břemeno důkazní ... 14

1.7.1 Břemeno tvrzení ... 15
1.7.2 Břemeno prokazování (důkazní břemeno) ... 16
1.7.3 Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem ... 18
1.7.4 Dokazování negativních skutečností ... 19

1.8 Právní domněnky a fikce ... 20
1.9 Prejudiciální otázky ... 21
1.10 Úvaha soudu ... 22

2 Důkazní prostředky upravené v občanském soudním řádu ... 23

2.1 Výslech svědka ... 23

2.1.1 Osoba svědka ... 24
2.1.2 Svědecká povinnost ... 25
2.1.3 Odepření výpovědi ... 25
2.1.4 Průběh výslechu svědka ... 27

2.2 Odborné vyjádření ... 28
2.3 Znalecký posudek ... 29

2.3.1 Ustanovení znalce ... 30
2.3.2 Osoba znalce ... 31
2.3.3 Jmenování znalce ... 32
2.3.4 Forma znaleckého posudku ... 34
2.3.5 Revizní znalecký posudek ... 35
2.3.6 Obsah znaleckého posudku ... 36

2.4 Důkaz listinou ... 37

2.4.1 Dělení listin 38
2.4.2 Provedení důkazu listinou 40
2.4.3 Ediční povinnost 40

2.5 Ohledání 42
2.6 Výslech účastníků 43
2.7 Sdělení orgánů státní správy, samosprávy a právnických osob 45

3 Důkazní prostředky neupravené v občanském soudním řádu 46

3.1 Cizozemské důkazní prostředky 46
3.2 Ochrana osobnosti versus důkazy 47
3.3 Test DNA jako důkazní prostředek při určení otcovství 48
3.4 Soukromá elektronická a telefonická komunikace 50

Závěr 51
Seznam použitých zdrojů 1
Abstrakt 6
Klíčová slova 7
Abstract 8
Key words: 8

Úvod

Téma této diplomové práce, Důkazní prostředky v civilním procesu, bylo zvoleno záměrně, jelikož problematika dokazování mne zajímá po celou dobu studia. Je to dle mého názoru nejdůležitější fáze civilního procesního řízení a jako na takovou proto na ní musí být kladen patřičný důraz, jelikož na výstupu z procesu dokazování je závislý samotný výsledek celého civilního soudního řízení. Dokazování však není pouze výsadou civilního řízení soudního, ale i řízení jiných. Je tedy nasnadě, že důkazní prostředky v těchto řízeních používané se mnohdy prolínají.

Důkazní prostředky tuzemský právní systém v občanském soudním řádu vyjmenovává pouze demonstrativně, to znamená, že nabízí jejich neukončený výčet. Zároveň však i připouští užití důkazních prostředků jiných. Co se týče těch upravených v občanském soudním řádu, jedná se o důkazní prostředky nejčastěji používané v soudních řízeních a jako takové jsou, ať již judikaturou nebo procesněprávní teorií, nejvíce propracované. I v případě těchto důkazních prostředků se však dá nalézt několik nepříliš známých (a dá se snad i říci neočekávaných) aspektů, kterými se chci v této práci zabývat.

Tato práce je členěna do tří hlavních částí s vícero subkapitolami. V první části se budu zabývat dokazováním jako takovým. Nejprve nastíním význam dokazování v rámci civilního procesu, dále bych se chtěl zaměřit na některé zásady jej ovládající a zároveň bych jej chtěl odlišit od jiných způsobů získávání poznatků právem předvídaných. Poté bych se zaměřil na problematiku rozdílnosti důkazu a důkazního prostředku, když chci zároveň poukázat na časté směšování těchto dvou termínů a na možná rizika s tímto spojená. Pozornost chci věnovat také důkaznímu břemeni a břemeni tvrzení, které se k procesu dokazování velmi významně váží. U nich bych rád zaměřil pozornost také na tzv. přenášení důkazního břemene, rozebrat chci dále taktéž institut tzv. vysvětlovací povinnosti strany nezatížené důkazním břemenem a dále chci osvětlit problematiku dokazování negativních skutečností ve světle vývoje judikatury. V závěru první části se poté zaměřím na skutečnosti, jež se před tuzemskými soudy dokazovat nemusí.

Druhá část této práce má za cíl pojednat o důkazních prostředcích výslovně uvedených v občanském soudním řádu. Těchto celkově 7 důkazních prostředků důkladně rozeberu, zaměřím se na jejich frekvenci, v jaké se vyskytují v civilním soudním řízení, a nastíním jejich uplatnění v souvislosti s posledními změnami občanského soudního řádu.

V poslední části se zaměřím na důkazní prostředky v občanském soudním řádu neupravené. Pokusím se rozebrat užití takových důkazních prostředků, které tuzemský právní řád přímo nezná, ale které mohou mít v řízení před soudem své uplatnění. Dále bych se chtěl věnovat také zvukovému a video záznamu a jejich užití při dokazování zejména ve světlě práva na ochranu osobnosti. V neposlední řadě bych se chtěl věnovat testu DNA v řízení o určení otcovství a zejména aspektům jeho provádění a nutnosti podstoupit tento test i přes nesouhlas domnělého otce.

Po celou délku práce bych chtěl srovnávat tuzemskou právní úpravu dokazování, respektive důkazních prostředků, s úpravou Finskou. Finsko je velice zajímavá Evropská země, která má v mnohých aspektech k České republice blízko. Paralelu můžeme najít například v boji za osamostatnění, kterého se jim povedlo dosáhnout již roku 1917. Jakožto člen Evropské Unie a zároveň signatář Evropské úmluvy o ochraně lidských práv bude právní řád Finska s tím tuzemským značně harmonizovaný, chtěl bych tedy popsat podobnosti, co se dokazování týče, avšak rád bych zároveň poukázal na jednotlivé rozdíly úpravy dokazování v obou právních řádech.

Poznatky, ze kterých vycházím v této práci, jsem nabyl zejména z českojazyčné literatury, avšak čerpal jsem i ze zahraničních zdrojů. Dále využívám publikace autorů, na které odkazuji ať už v elektronické podobě nebo psané. Dalším zdrojem informací pro tuto práci jsou jistě rozhodnutí soudů zabývající se danou problematikou. V neposlední řadě vycházím z textů jednotlivých zákonů a komentářů k nim.

1 Dokazování

Dokazování je jedním z předpokladů spravedlivého rozhodnutí soudu. Při rozhodování individuálních případů musí mít soud (respektive v tomto kontextu soudce či senát) poznatky, nazákladě nichž ke konkrétnímu závěru dospěl. Tyto poznatky *„jsou v našem, tzn. kontinentálním systému práva dvojí: právní poznatky a skutkové poznatky“*[1].

Pojem dokazování však není v našem právním řádu definován, zákon č. 99/1936 Sb., občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“ nebo „OSŘ“) jej nedefinuje, avšak upravuje jeho atributy. Vymezení tohoto pojmu musíme tedy hledat v teorii. Prof. Winterová jej definuje jako „*postup soudu směřující k utvoření potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech“*[2], zatímco Svoboda jako „*právem a procesními zvyklostmi upravený postup soudu a účastníků, jehož účelem je získání poznatků důležitých pro meritorní či jiné rozhodnutí soudu nebo pro pro další procesní postup soudu nebo účastníků“*[3].

Byť tyto definice na první pohled vypadají rozdílně, mají mnoho společného. V zásadě by se dalo shrnout, že dokazování je zákonem stanovený postup, který má za cíl obstarání poznatků nezbytných pro vydání rozhodnutí.

1.1 Dokazování v procesním smyslu

Dokazování v civilním řízení je pochopitelně od obecného dokazování odlišné, zejména v šířce dokazovaných skutečností. V rámci civilního soudního řízení se totiž dokazují jen skutečnosti relevantní pro danou věc. Prokazování v civilním smyslu je tedy „*postup soudu (popř. výjimečně jiného orgánu, např. rozhodce v rozhodčím řízení) a účastníků, procesním právem zvlášť upravený, směřující k utvoření potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech“*[4]. Předmětem dokazování v procesním smyslu jsou pak „*skutečnosti důležité*

[1]WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 221.
[2] Tamtéž, s. 227.
[3] SVOBODA, K. Dokazování. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 12.
[4] Op. cit., sub. 1, s. 227.

z hlediska procesního i hmotného“[5] – „*tvrzení o nich, které jsou pro rozhodnutí významné, ale o kterých má soud pochybnosti*“[6].

1.2 Předmět dokazování

Předmětem dokazování jsou poznatky důležité pro rozhodnutí soudu. Tyto poznatky mohou být dvojí povahy, skutkové a právní. Předmět dokazování lze dále vymezit buďto pozitivně nebo negativně. Pozitivní definice je dle prof. Winterové, že „*Předmětem dokazování jsou vždy konkrétní individuální skutečnosti, které jsou rozhodující (relevantní) z hlediska předmětu řízení (z hlediska uplatňovaného nároku)*“[7]. Negativním vymezením je možno stanovit, „*které skutečnosti nejsou předmětem procesního dokazování“*[8], toto vymezení je již upraveno v občanském soudním řádu, který skutečnosti, které se nedokazují, rozděluje do 3 skupin: a) skutečnosti obecně známé, b) skutečnosti známé soudu z jeho činnosti, c) právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve sbírce zákonů České republiky[9]. Dle finských předpisů se dále nedokazují skutečnosti, jako je vlastnictví nemovitosti, které jsou prokazovány výpisy z veřejných rejstříků[10].

Z uvedeného je tedy jasné, že pravidlo *iura novit curia* se nevztahuje na všechny platné předpisy. Je totiž zřejmé, že dle dikce zákona se tato maxima nevztahují na právní předpisy nižší právní síly, které se v oficiální Sbírce nepublikují ani neoznamují a za další se nevztahuje na cizozemské právo[11]. Toto pravidlo se navíc vztahuje nejen na aplikaci platného práva, ale i na jeho výklad dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu České republiky proto *„Návrhu na slyšení osoby navržené za svědka s tím, že vypoví o tom, jak má být aplikována, popřípadě jaký*

[5] PLECITÝ, V., VRABEC, J. Občanské právo procesní. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, s. 69.
[6] STAVINOHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. Masarykova univerzita Brno, 2011, s. 83.
[7] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, A.lena kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 228.
[8] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 379.
[9] § 121 občanského soudního řádu.
[10] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 17.
[11] Op. cit., sub. 7, s. 228.

má význam určitá právní norma, jež je či byla součástí tuzemského právního řádu, soud nevyhoví"[12].

Dalšími skutečnostmi, které se vždy nemusí prokazovat, jsou ty skutečnosti, na kterých se účastníci shodnou.[13] Stejně se k tomuto staví i soudní praxe, když uzavírá, že „*Shodná tvrzení účastníků nejsou ovšem pro soud závazná potud, že by skutečnosti, kterých se tato tvrzení týkají, nemohl učinit předmětem dokazování. Zejména tam, kde rozhodnutí soudu má být v souladu s hmotným právem kogentní povahy, musí být soudu umožněno, aby prostřednictvím dokazování ověřil pravdivost těchto tvrzení, která ostatně mohou být účastníky odvolána v průběhu dalšího řízení"*[14]. K takovému postupu soud přistoupí například v případě, kdy se účastníci řízení o výživné nezletilého dítěte shodnou na tom, že otec nedisponuje prostředky, kterými by výživné mohl pokrýt. Pokud však ze soudního spisu vyplyne opak, soud přistoupí k dokazování takovýchto skutečností[15]. „*Protože v nesporných řízeních má soud zjišťovat všechny důležité okolnosti z úřední povinnosti, je za takových okolností třeba objasnit skutek dokazováním a nespokojit se jen se shodným tvrzením účastníků*"[16].

Nedokazují se ani tzv. notoriety, tzn. obecně známé skutečnosti. Takovou skutečností může být například to, že den má 24 hodin. Ve finském právu je úprava obdobná, když kromě právních domněnek nemusí být známé skutečnosti prokázány[17].

1.3 Dokazování a zásada koncentrace řízení

Ani možnost účastníků navrhovat důkazy není neomezená. Pro sporné civilní soudní řízení je typická tzv. zásada koncentrace řízení. „*Koncentrací civilního sporu se rozumí zavedení skutkového a důkazního „stop stavu" k určitému okamžiku řízení*"[18]. Uplatnění této zásady má

[12] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud") ze dne 28. 4. 2004, sp. zn. 22 Cdo 2554/2003.
[13] § 120 odst. 3 občanského osudního řádu.
[14] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 993/2004.
[15] SVOBODA, K. Dokazování. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 66.
[16] Tamtéž, s. 66.
[17] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 13.
[18] SVOBODA, K. Nové instituty českého civilního procesu, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 208.

smysl v tom, že zajišťuje účastníkům možnost dvojinstančního systému[19]. Pokud by účastníci mohli bez omezení navrhovat důkazy i v odvolacím řízení, v mnohých případech by tak učinili až před odvolacím soudem a význam rozhodnutí prvoinstančních soudů by tudíž byl velmi významně potlačen.

Obecnou koncentraci řízení upravuje § 119a občanského soudního řádu, když stanovuje, že „*všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí*“[20]. Toto pravidlo však není jedinné, „*ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností*“[21]. Z uvedeného tedy vyplývá, že odvolací soudy mohou provádět dokazování, jen když jejich nová skutková zjištění neposunou soudní spor mimo rámec poznatků, které byly vymezeny soudem prvního stupně[22].

1.4 Osvědčení

S dokazováním není možné naopak směšovat tzv. osvědčení. Tento institut se v našem právním prostředí nejčastěji vyskytuje při nařizování předběžného opatření. Rozdílů je dále několik, tím hlavním pak míra prokázání tvrzených skutečností. Při dokazování individuálních jednotlivostí musí být soud o tvrzené skutečnosti *„bezpečně přesvědčen“*[23]. Naopak u osvědčení je tato míra menší, když *„Rozdíl pojmů „osvědčit“ a „prokázat“ spočívá v míře jistoty o pravdivosti zatím pouze tvrzeného skutkového stavu věci. Má-li být předběžné opatření nařízeno,*

---

[19] Samozřejmě ani toto není absolutní, i v odvolacím, případně dalším řízení mohou být důkazy navrhovány za specifických podmínek, jako je tomu například dle § 205a občanského soudního řádu. Navrhování nových důkazů umožňuje občanský soudní řád například v případě, pokud jimi má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně. Nejde však o zpochybnění věrohodnosti důkazního prostředku, jestliže účastník uvede v odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně nebo za odvolacího řízení skutečnosti či navrhne důkazy, pomocí kterých má být skutkový stav věci zjištěn jinak, než jak ho zjistil soud prvního stupně na základě jím provedeného hodnocení důkazů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 29 Cdo 5273/2017).

[20] § 119a občanského soudního řádu.

[21] § 118b občanského soudního řádu.

[22] SVOBODA, K. Dokazování. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 183.

[23] § 121 občanského soudního řádu.

[23] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 227.

musí být tím, kdo takový návrh činí, prokázána především potřeba zatímní úpravy právních poměrů účastníků, respektive obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen"[24].

1.5 Důkazní prostředek

Jak odborná literatura, tak i soudní praxe se shoduje, že v tomto konkrétním případě je znění zákona poměrně jasné. „*Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků*"[25].

Důkazní prostředek můžeme tedy definovat jako to, co je zdrojem poznání existence skutečnosti, jejímž prostřednictvím zjišťujeme jinou skutečnost[26]. Bohužel občanský soudní řád jako takový užívá v různých pasážích pojem důkaz pro označení důkazního prostředku a v jiných pak zase pro označení důkazu o konkrétní skutečnosti. Přestože tento přístup může být matoucí, z kontextu jednotlivých ustanovení zákona je zpravidla jednoduše odvoditelné, na který z těchto institutů zákon referuje. K rozdílu mezi důkazním prostředkem a důkazem viz níže.

Z výše uvedeného dále vyplývá, že daný výčet důkazních prostředků, se kterými operuje dikce zákona, je demonstrativní, což lze vyčíst ze zákonem použitého výrazu zejména. Zákon uvádí ve svém znění logicky ty důkazní prostředky, které se v soudní praxi vyskytují nejfrekventovaněji[27].

Také Finský právní systém nevyjmenovává důkazní prostředky taxativně. Přestože zákon upravuje pouze určité druhy důkazů: listinné důkazy, svědecké výpovědi, vyjádření znalců, ohledání soudem a výslech účastníka, jsou povoleny i jiné druhy důkazních prostředků[28].

---

[24] JIRSA, Jaromír, „Osvědčení a prokázání předpokladů pro nařízení předběžné opatření" PRÁVNÍ PROSTOR [online], 27.2.2015 [cit. 17.10.2019] dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/osvedceni-a-prokazani-predpokladu-pro-narizeni-predbezne-opatreni.

[25] § 125 občanského soudního řádu.

[26] SCHELLEOVÁ, Illona a kolektiv. Civilní proces. Praha: EURLEX BOHEMIA a.s., 2006, s. 506.

[27] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 224.

[28] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 14.

Váha jednotlivých důkazních prostředků není v zákoně apriorně stanovena[29] (ať už těch v občanském soudním řadu upravených i neupravených), což je promítnutím zásady volného hodnocení důkazů do platného práva[30].

Podíváme-li se na finskou úpravu, můžeme pozorovat téměř totožný přístup, když zásada volného hodnocení důkazů je jedním z vedouocích principů tamější úpravy, kdy je tato zásada formulována tak, že po pečlivém posouzení všech předložených skutečností soud rozhodne, co se v daném případě považuje za pravdu[31].

Důkazní prostředky lze dle právní teorie rozdělit na přímé a nepřímé. „*Přímé jsou ty, které soudu přímo potvrzují či vyvracejí tvrzení o rozhodné skutečnosti*“[32] (přímým důkazním prostředkem je například ohledání). „*Ostatní důkazní prostředky jsou nepřímé, protože soudu podávají zprávy o skutečnostech, zprostředkované sobami (například svědky nebo soudními znalci) nebo věcmi (listiny a podobně)*“[33].

Jak již bylo zmíněno výše, výčet důkazních prostředků je neukončený neboli demonstrativní, což soudům dovoluje flexibilně reagovat na změny ve společnosti (zejména technologického charakteru). Soud tedy může (ale samozřejmě nemusí) provést jakýkoliv důkazní prostředek, který bude účastníky navržen. Ani toto pravidlo však nemá absolutní charakter, jelikož se ustálená soudní praxe již značnou dobu shoduje na tom, že „*Navrhne-li účastník občanského soudního řízení k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz jako nepřípustný neprovede. Nepřípustným důkazem je proto i záznam telefonického rozhovoru, který byl takto pořízen bez vědomí hovořících osob“*[34]. Finská právní úprava se v tomto prakticky překrývá s tou tuzemskou, když nejsou přípustné důkazy, které byly získány nezákonnými prostředky[35], byť tato praxe se rozvinula až

[29] SCHELLEOVÁ, Illona a kolektiv. Civilní proces. Praha: EURLEX BOHEMIA a.s., 2006, s. 506.
[30] Viz. § 132 občanského soudního řádu.
[31] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 10.
[32] HROMADA, Miroslav. § 125 [Druhy důkazních prostředků]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 539.
[33] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 224.
[34] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98.
[35] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 14.

relativně nedávno. Nad rámec tohoto však dále dodává, že soud nepřipustí důkazy, které nejsou pro daný případ podstatné nebo které již byly prokázány, nebo pokud lze tuto skutečnost prokázat jiným způsobem se značně menšími nepříjemnostmi nebo náklady[36].

Rozhodovací praxe dále dovodila také to, že přes rozdílnost právních systémů, je možné využít i důkazních prostředků, které u českých soudů nejsou běžné, avšak v praxi soudů jiných zemí jsou známy a běžně uplatňovány. Hlavním kritériem je, aby umožňovaly zjištění skutkového stavu věci[37].

„*V některých případech je zákonem stanoveno, že určitá skutečnost může být prokázána jen určitým důkazním prostředkem*“[38]. Tak tomu je například v řízení o vydání směnečného platebního rozkazu, pro které občanský soudní řád stanoví, že „*Předloží-li žalobce v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva, vydá na jeho návrh soud směnečný (šekový) platební rozkaz*“[39].

Navrhované důkazní prostředky musí být soudu předkládány v českém jazyce[40]. Také v tomto případě však soudní praxe dovodila výjimku, a sice že listiny, o jejichž obsahu nemůže být pochyb (jednoduché listiny, které jsou pochopitelné již zevrubným prozkoumáním), lze v souladu s § 129 občanského soudního řádu provést i v jiném než v českém jazyce[41]. Nejvyšší soud České republiky však zároveň dovodil, že „*Namítá-li účastník, že s obsahem listiny v cizím jazyce, jak byl soudem sdělen, popřípadě přečten, postupem podle § 129 OSŘ nesouhlasí, a trvá na překladu do českého jazyka, je na soudu, aby zajistil překlad do českého jazyka i tehdy, nemá-li o jejím obsahu pochybnosti*“[42].

---

[36] Tamtéž, s. 15.

[37] HROMADA, Miroslav. § 125 [Druhy důkazních prostředků]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 539.

[38] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 237.

[39] § 175 občanského soudního řádu.

[40] Odlišným případem by bylo, pokud by jeden z účastníků řízení neměl za mateřský jazyk češtinu, pak by se přistoupilo k aplikaci ust. § 18 občanského soudního řádu, které říká, že účastníci mají právo jednat před soudem ve své mateřštině.

[41] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1656/2015.
V tomto konkrétním případě, jehož se rozhodnutí týká, byla předložená listina v italském jazyce a jednalo se o výpis z účtu italské banky.

[42] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1656/2015.

1.6 Důkaz

Jak již bylo zmíněno výše, pojem *důkaz* občanský soudní řád užívá ve dvou odlišných alternativách, přisuzuje mu tedy význam důkazu jako takového, ale i důkazního prostředku. „*Důkazem ve smyslu procesním jsou výsledky (poznatky) získané pomocí procesního dokazování*“[43]. Důkaz je tedy pojmem abstraktním, který je v konkrétní podobě vyjádřen důkazním prostředkem.

Stejně jako důkazní prostředky, dělíme i důkazy na přímé a nepřímé. Přímý důkaz je takový, u něhož určitá myšlenka plyne přímo z daného argumentu, jinak řečeno: přímý důkaz přímo potvrzuje nebo vyvrací předmětnou skutečnost (přímými důkazy nejčastěji bývají listinné důkazy). Nepřímý důkaz je podpůrný, jinak řečeno určitou skutečnost prokazuje až za pomoci jiné skutečnosti[44]. Finské právo však například důkazy na přímé a nepřímé nerozděluje[45].

S uvedenou problematikou se dále pojí pojmy důkaz opaku a protidůkaz. Důkaz opaku je možný vždy, když se jedná o vyvrácení teze prokázáním toho, že platí opak[46]. „*Důkaz opaku tedy určitou skutečnost tvrzenou jiným účastníkem nejen vyvrátí, ale zároveň prokáže opak*“[47]. Použití protidůkazu má však poněkud jiné účinky. Protidůkaz je tedy pouhým prokázáním skutečnosti, že konkrétní tvrzení neplatí, bez toho, aby bylo prokázáno něco jiného[48].

Od těchto dvou institutů procesněprávní teorie dále odlišuje užití tzv. námitky. „*Tou se procesní strana dovolává účinků určité právní normy, které vylučují oprávněnost nároků uplatněných druhou procesní stranou*“[49].

1.6.1 Vyšetřovací důkaz

Část české civilněprávní teorie rozeznává i tzv. vyšetřovací důkaz. Tento institut není v našem právním řádu příliš rozšířený, a proto se s ním setkáme spíše okrajově, zejména v nesporných řízeních. „*O vyšetřovací důkaz se tedy jedná v případě, jestliže důkazní prostředek nebo důkazní*

---

[43] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 224.
[44] SCHELLEOVÁ, Illona a kolektiv. Civilní proces. Praha: EURLEX BOHEMIA a.s., 2006, s. 506.
[45] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 30.
[46] Op. cit., sub. 43, s. 224.
[47] Op. cit., sub. 44, s. 506 – 507.
[48] Op. cit., sub. 43, s. 224.
[49] Op. cit., sub. 44, s. 507.

návrh procesní strany neumožňují podat důkaz o pravdivosti konkrétních skutkových tvrzení, ale mají pouze poskytnout této straně možnost, aby poznala skutečnosti důležité pro posouzení sporné záležitosti a teprve na základě těchto nových poznatků mohla přednést s potřebnou určitostí svá skutková tvrzení a dokázat jejich pravdivost“[50]. Vyšetřovací důkaz nachází uplatnění v našem právním systému spíše výjimečně, zejména ve statkových záležitostech, kdy je nutné dokazovat skutečnosti z intimní sféry života účastněných osob – např. při rozvodu manželství, nebo při určení či popření otcovství[51]. Lze tedy uzavřít, že „*vyšetřovací důkaz vyjadřuje různé případy, kdy teprve na základě provedení navrženého důkazu má být následně konkretizováno určité skutkové tvrzení, umožňující navrhovateli uplatnění jeho práva nebo obrany v daném řízení*“[52].

1.6.2 Opomenuté důkazy

Účastnící řízení mají ústavním pořádkem zaručené právo navrhovat důkazy k prokázání svých tvrzení[53], ale je vždy pouze a jen na soudu rozhodnout, které důkazy provede. Pokud se však soud rozhodne určité důkazy neprovést, musí toto odůvodnit a k daným důkazům se vyjádřit. Ústavní soud dále dodává, že „*Z kautel řádného procesu přitom plyne (mj.) právo účastníků v soudním řízení skutkově a právně argumentovat a k prokázání svých tvrzení navrhovat důkazy, s čímž koresponduje povinnost obecných soudů se s touto argumentací náležitě (tj. srozumitelně a v souladu s pravidly logického myšlení) vypořádat*“[54].

Opomenutí důkazu při rozhodování soudu má na jeho rozhodnutí fatální následky, když „*Tzv. opomenuté důkazy, tj. důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud bez adekvátního odůvodnění nezabýval, typicky zakládají nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí, nýbrž i jeho protiústavnost. Procesním právům účastníka odpovídá povinnost soudu o jím navržených důkazech rozhodnout, jakož i – pokud jim nevyhoví – ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl, resp. pro základ svých skutkových zjištění je nepřevzal“*[55].

---

[50] MACUR, Josef. Vyšetřovací důkaz v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2000, č. 2, s. 46 – 51.
[51] Macurův jubilejní památník k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 100.
[52] MACUR, Josef, Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 19.
[53] Článek 36 Listiny základních práv a svobod.
[54] Nález Ústavního soudu České republiky (dále jen „Ústavní soud“) ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1891/18.
[55] Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 1135/17.

1.6.3 Padělaný důkaz

Právo na soudní ochranu je jedním z pilířů demokratického právního státu. Je proto nejvyšším zájmem, aby rozhodnutí soudu nebylo založeno na důkazech, které jsou podvrhy. V této souvislosti prošel český právní řád výraznou proměnou, když ještě nedávno Nejvyšší soud dovodil, že „*Naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spočívajícího v „uvedení někoho v omyl" nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení"*[56]. V této konstelaci byla dle dikce tehdejšího trestního zákoníku před padělaním chráněna pouze veřejná listina, kterou chránila zvláštní skutková podstata. Pokud tedy například žalobce společně se žalobou předkládal soudu padělanou soukromou listinu či jakýkoliv jiný důkaz (s výjimkou veřejné listiny), nehrozil mu v zásadě trestní postih[57].

Tato koncepce se však zásadně změnila v souvislosti s přijetím novely zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník") č. 287/2018 Sb., kdy je s účinností od 01.02.2019 zavedena nová skutková podstata maření spravedlnosti v ust. § 347a, která zní: „*Kdo pro účely zahájení řízení před soudem, před mezinárodním soudním orgánem nebo trestního řízení anebo v takovém řízení předloží věcný nebo listinný důkazní prostředek, který má podstatný význam pro rozhodnutí, o kterém ví, že je padělaný nebo pozměněný, v úmyslu, aby byl použit jako pravý, anebo padělá nebo pozmění takový důkazní prostředek v úmyslu, aby byl použit jako pravý*"[58].

K nově zavedené skutkové podstatě se vyjádřila také Česká advokátní komora, která doporučila advokátům, aby „*klienty poučili o následcích předkládání nebo padělaných nebo pozměněných důkazů v řízení přímo ve smlouvě o poskytování právních služeb*"[59]. Zájem na spravedlivém rozhodování soudů chrání pochopitelně i Finská justice, když rozeznává trestný čin padělání důkazů, u kterého je horní hranice trestu odnětí svobody stanovená ve výši 2 roky[60].

Z výše uvedeného je tedy patrné, jakým vývojem prošla ochrana soudního rozhodování, kdy záměrem i důsledkem bylo zajištění vyšší ochrany spravedlivého rozhodování.

---

[56] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 11 Tdo 229/2004

[57] Výjimkou z tohoto pravidla bylo například padělání směnky s úmyslem uplatnit ji jako pravou, která disponovala vlastní skutkovou podstatou trestného činu.

[58] § 347 Trestního zákoníku.

[59] Informace představenstva ČAK k trestnému činu maření spravedlnosti podle § 347a trestního zákoníku dostupné na adrese https://www.cak.cz/assets/web-informace-predstavenstva-k-mareni-spravedlnosti.pdf.

[60] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 22.

1.6.4 Provedení důkazu

O tom, které důkazy provede, rozhoduje výhradně pouze soud[61]. „*Na soudu je, aby rozhodl, které z navržených důkazů provede, a podle toho obstaral navržené důkazní prostředky*“[62]. Způsob provedení některých důkazů je upraven v občanském soudním řádu. Například důkaz listinou se provede tak, že ji nebo její část při jednání předseda senátu přečte nebo sdělí její obsah, případně předloží účastníkům k nahlédnutí, pokud je to tak dostačující[63]. U důkazních prostředků v občanském soudním řádu neupravených je situace komplikovanější, proto způsob jejich provedení v konkrétním případě určí soud[64]. Dokazování se ve shodě se zásadami jednotnosti přímosti řízení koná zásadně při jednání soudu, ale není vyloučeno, aby se tak stalo i jindy v průběhu řízení[65]. Účastníci však musí mít vždy možnost se s důkazy seznámit a vyjádřit se k nim i v případě, že se dokazování koná mimo jednání. Soud je v takovém případě povinen toto jejich oprávnění respektovat a pozvat je k dokazování prováděnému mimo jednání[66]. Toto pravidlo je promítnutím principu kontradiktornosti, který můžeme pozorovat i ve finském právu, protože princip kontradiktornosti je jedním z nejzákladnějších principů spravedlivého procesu, který je chráněn i finskou ústavou[67].

1.6.5 Míra důkazu

Tuzemské soudní řízení je ovládáno zásadou volného hodnocení důkazů. Ta stanoví, že důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci[68]. K určení míry důkazu pak občanský soudní řád dále dodává, že „*v řízení postupuje soud předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě*

[61] § 120 Občanského soudního řádu.
[62] HROMADA, Miroslav. § 120 [Důkazní povinnost]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 526.
[63] § 129 odst. 1 občanského soudního řádu.
[64] § 125 občanského soudního řádu.
[65] STAVINOHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. Masarykova univerzita Brno, 2011, s. 85.
[66] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 382.
[67] Op. cit., sub. 50, s. 5.
[68] § 132 občanského soudního řádu.

zjištěny“[69]. Právě termín *spolehlivě zjištěny* je však do značné míry nejednoznačný. Z logického hlediska nastane situace, kdy by určitá skutečnost byla stoprocentně jistá jen výjimečně. Český civilní právní řád považuje určitou právní skutečnost za prokázanou za předpokladu, že existuje dostatečná pravděpodobnost hraničící s jistotou, že se skutek odehrál tímto specifickým způsobem[70]. „*Pro míru poznání objektivní pravdy neexistuje ovšem žádné měřítko (nehledě na to, že sama existence objektivní pravdy je některými filozofickými směry zpochybňována)* “[71].

Finský právní systém se k této problematice staví, dá se říci, velmi podobně, přesto můžeme najít malé odchylky od tohoto modelu. Standardy důkazního břemene se liší v různých oblastech hmotného práva a nejčastěji se vyvíjejí v soudní praxi. Pravděpodobnost založená na zkušenostech má obvykle značný význam při posuzování, zda bylo splněno důkazní břemeno[72]. Stejně jako u nás tedy hrají klíčovou roli soudní rozhodnutí, z nichž nejvyšší váhu má rozhodnutí finského Nejvyššího soudu. Rozhodnutí finského Nejvyššího soudu však nezahrnují jasné standardy pro hodnocení, kdy existuje dostatečná míra důkazů k přesvědčení soudce, ale místo toho Nejvyšší soud odůvodňuje svá rozhodnutí důkazním břemenem a tím, zda je strana, která je nositelem břemene, unesla[73].

1.7 Břemeno tvrzení a břemeno důkazní

I přesto, že soud vyvine veškeré úsilí k objasnění skutkového stavu, které je po něm možno požadovat, není výjimkou, že skutkový stav není prokázán dostatečně, aby mohlo být o věci rozhodnuto. Takový stav by však odporoval principu zákazu denegatio iustitiae[74], přeloženo do češtiny: zákazu odepření spravedlnosti, vycházejícího především z článku 36 zákona č. 1/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „*Listina základních práv a svobod*“). Pokud není skutovký stav spolehlivě prokázán, uplatní se při rozhodování pravidla upravující důkazní

[69] § 6 občanského soudního řádu.
[70] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 262.
[71] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 221.
[72] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 19.
[73] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 19.
[74] Článek 36 listiny základních práv a svobod.

břemena. „*Zmíněná pravidla umožňují soudu rozhodnout i za neobjasněného skutkového stavu (non limet.) Jejich obsahem je negativní nebo pozitivní fikce, ukládající soudci, aby rozhodl tak, jako by dokazováním zjistil, že znak skutkové podstaty je či není dán*“[75].

1.7.1 Břemeno tvrzení

„*Shromáždění skutkového materiálnu, na jehož základě soud vynáší konečné rozhodnutí, je v řízení ovládaném zásadou projednací ponecháváno aktivitě stran*“[76].

Jinými slovy, jak popisuje prof. Winterová, „*Účastník, který má povinnost tvrzení, nese též v podobě břemene tvrzení procesní odpovědnost za to, že se soud potřebnou rozhodnou skutečnost vůbec dozví*“[77]. Tento institut tedy odráží zásadu projednací, která ovládá civilní řízení sporné. Této zásadě odpovídá pojetí, jež za základní a určující považuje aktivitu stran při objasňování skutkového stavu[78]. V nesporném řízení se naopak uplatňuje zásada vyhledávací, a proto je užití tohoto institutu významně omezeno[79]. Toto pravidlo je v našem civilním procesu zakotveno především v ustanovení § 101 odstavec 1 písmeno a) OSŘ, který říká, že *„**(1)** K tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, jsou účastníci povinni zejména*
***a)** tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti; neobsahuje-li všechna potřebná tvrzení žaloba (návrh na zahájení řízení) nebo písemné vyjádření k ní, uvedou je v průběhu řízení*“[80]. Tato povinnost na účastníky dopadá od prvopočátku řížení, když „*Návrh na zahájení řízení musí obsahovat mimo jiné i vylíčení rozhodujících skutečností a označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává*“[81]. Tomuto se potom říká tzv. „*prvotní břemeno tvrzení*“[82]. Stejně je tomu tak říká i ve Finsku, kde má žalobce povinnost předložit své tvrzení, jeho důvody a označit důkazy,

---

[75] LAVICKÝ, Petr. Význam domněnky dobré víry pro rozdělení důkazního břemena v civilním řízení soudním. Právní rozhledy. 2017, č. 13-14, s. 464-470.
[76] MACUR, Josef. Zásada projednací v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 179.
[77] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 251.
[78] LAVICKÝ, Petr a kolektiv. Moderní civilní proces. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 53. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 499.
[79] Podle některých civilistů existují typy řízení, ve kterých účastníci řízení břemeno tvrzení nemusí mít vůbec. Více srov. např. MACUR, Josef. Předmět sporu v civilním soudním řízení. Brno : Masarykova univerzita, 2002, s. 91 – 104 či WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 251.
[80] § 101 odst. 1 písm. a).
[81] § 79 odst. 1 občanského soudního řádu.
[82] SVOBODA, K. Nové instituty českého civilního procesu, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 43.

kterými svůj nárok prokazuje, aby splnil důkazní břemeno již ve svém původním návrhu[83]. Finská právní věda neustále diskutuje o tom, kam až může soud ve svých poučeních stran zajít, v případě, že jejich tvrzení nejsou kompletní, což by mohlo znamenat rozhodnutí v jejich neprospěch[84].

1.7.2 Břemeno prokazování (důkazní břemeno)

S břemenem tvrzení (či také povinností tvrzení) velmi úzce souvisí i tzv. břemeno důkazní. Teorie definuje toto břemeno jako procesní odpovědnost účastníka, že soudu budou rozhodné skutečnosti, k nimž se důkazní břemeno vztahuje, prokázány[85]. Tato definice je pak přijímána i dalšími procesualisty, když J. Stavinohová a P. Lavický ho definují jako „*procesní odpovědnost za prokázání rozhodných skutečností*“[86], jakož i ustálenou judikaturou[87]. Souvztažnost těchto institutů poté vyplývá i z logického výroku: *kdo tvrdí, ten prokazuje* (affirmanti incumbit probatio)[88]. Důkazní břemeno zpravidla leží ve sporném řízení na žalobci. V případě, že se straně zatížené důkazním břemenem podaří prokázat skutečnosti, k nimž se důkazní břemeno váže, mluvíme o tzv. unesení důkazního břemene. V opačném případě strana břemeno neunesla. Unést důkazní břemeno k rozhodným skutečnostem však lze (v ojedinělých případech) i při nesplnění důkazní povinnosti, a to dle ustanovení § 120 OSŘ, pokud k prokázání předmětné skutečnosti v řízení dojde jiným způsobem[89] (soud provede neoznačený důkaz). Stejné pravidlo je zakotveno i ve Finsku, kde však právo soudu provést neoznačený důkaz je ve sporných řízeních využíváno pouze zřídka[90]. Z ustálené soudní praxe však plyne, že soud může své rozhodnutí založit na tom, že účastník neunesl důkazní břemeno pouze v případě, že takovému účastníku předtím bezvýsledně poskytl poučení podle ust. § 118a odstavec 3 OSŘ[91].

---

[83] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 19.
[84] Tamtéž, s. 19.
[85] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 250.
[86] STAVINOHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. Masarykova univerzita Brno, 2011, s. 83.
[87] Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Cdo 1090/2008, ze dne 31.8.2010.
[88] Op. cit., sub. 85, s. 251.
[89] § 120 občanského soudního řádu.
[90] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 17-18.
[91] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1491/2002.

Důkazní břemeno se váže k jednotlivým skutkovým tvrzením účastníků řízení, proto nebývá výjimkou, že v rámci jednoho řízení zatěžuje důkazní břemeno oba (případně více) účastníky řízení, avšak vždy v rozsahu skutečností, kterých se daný účastník dovolává. I přesto, že důkazní břemeno je ve většině případů zakotveno v předpisech práva hmotného, procesněprávní teorie se shoduje, že jej lze považovat za institut práva procesního[92]. Ve Finské právní úpravě jsou následky neunesení důkazního břemene upraveny obdobně, když uzavírá, že není-li k dispozici dostatek důkazů, které by prokazovaly, že nárok strany by měl být považován za oprávněný, je žaloba zamítnuta[93].

Přestože (jak je výše zmíněno) zpravidla odpovídá za prokázání skutkových tvrzení strana, která se jich dovolává, v určitých případech tomu tak není. Pak mluvíme o tzv. obrácení důkazního břemena. Zpravidla bývá upraveno v předpisech práva hmotného (porušení práva péče řádného hospodáře[94]), avšak můžeme jej nalézt i v občanském soudním řádu. Dle OSŘ je to právě žalovaný, kdo v tzv. diskriminačních sporech musí prokázat, že k diskriminaci nedošlo[95]. Toto pravidlo dále potvrzuje i další odborná literatura, která dodává, že tato zásada není absolutní, když „*Důkazní břemeno však v diskriminačních sporech neleží pouze a výlučně na straně žalované, ale též na straně žalující. Žalobce je tak povinen prokázat znevýhodňující zacházení, tedy, že s ním bylo ve srovnání s osobou ve srovntené situaci zacházeno znevýhodňujícím způsobem z diskriminačního důvodu"*[96]. Institut obrácení důkazního břemene v deliktních sporech ohledně zavinění se pak uplatní v případech hodných zvláštního zřetele, „*kdy je míra rizika vyšší než obyčejně, nicméně ještě nedosahuje takové intenzity, aby byly tyto případy zcela vyňaty z kategorie subjektivní odpovědnosti a přeneseny do kategorie odpovědnosti objektivní"*[97].

K přenesení důkazního břemene ovšem nemusí dojít jen v případech výslovně stanovených zákonem[98]. „*Specifickou kategorii v tomto směru představuje obrácení důkazního břemene kvůli zmaření důkazu, k němuž přistupuje soud z důvodu, že strana, kterou důkazní břemeno ohledně*

---

[92] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 253.

[93] Op. cit., sub. 90, s. 18.

[94] Srov. Ust. § 52 odst. 2 Zákona č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „Zákon o obchodních korporacích" nebo „ZOK").

[95] Ust. § 133a občanského soudního řádu.

[96] POLIŠENSKÁ, Petra a kolektiv. Musíš znát… Občanské právo procesní. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 182.

[97] Macurův jubilejní památník k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 93.

[98] MATZNER, Jiří, Dokazování v civilním řízení a obrácení důkazního břemene, PRÁVNÍ PROSTOR [online], 26.07.2018 [cit. 03.02.2020] dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene.

určité skutečnosti běžně netíží, disponovala potřebným důkazem, avšak jeho provedení protistranou sama zmařila“[99].

Ve Finské právní úpravě má důkazní břemeno také svůj nezaměnitelný účel. Důkazní standardy jsou v současné doktríně chápány prostřednictvím norem o důkazním břemenu, jenž upravuje, kterou stranu zatěžuje nevyřešený právně relevantní stav. Soud musí ve svém rozhodnutí uvést důvody pro posouzení důkazů[100].

1.7.3 Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem

Při dokazování může občas vyvstat také situace, kdy určitá strana, která je zatížena důkazním břemenem, nemůže z objektivních důvodů podat vysvětlení či předložit důkazy ke skutečnostem, které se k tomuto konkrétnímu břemeni vážou, jinými slovy „*trpí tzv. informačním deficitem*“[101] Naopak strana nezatížená tímto břemenem tyto důkazy podat může, aniž by to pro ni znamenalo významnou zátěž. „*V zájmu principu rovnosti zbraní a pravdivého objasnění skutkového stavu může za této situace vzniknout straně nezatížené důkazním břemenem tzv. vysvětlovací povinnost*“[102]. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem je dále „*procesní povinností v plném slova smyslu, není pouhým procesním břemenem*“[103]. Tato povinnost musí tedy odpovídat nejenom negativním následkům odpovídajícím neunesení důkazního břemena v civilním procesu, ale musí být zároveň i soudem reálně vynutitelná.

S výše uvedenými závěry dále souhlasí i tuzemská rozhodovací praxe. Ústavní soud České republiky dovozuje, že nemožnost jedné ze stran získat potřebné informace by byla porušením práva na spravedlivý proces a uzavírá, že „*Vysvětlovací povinnost procesní strany nezatížené důkazním břemenem vychází z ústavního hlediska z principu rovnosti zbraní, který se nutně musí vztahovat i na shromažďování skutkového materiálu v řízení ovládaném zásadou projednací.*

---

[99] Nález Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 14/17.

[100] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 13.

[101] KADAVÁ, Veronika, „Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem**“**. EPRAVO[online], 19.11.2019, [cit. 13.01.2020] dostupný na adrese: https://www.epravo.cz/top/clanky/vysvetlovaci-povinnost-strany-nezatizene-dukaznim-bremenem-110186.html.

[102] LAVICKÝ, Petr a kolektiv. Moderní civilní proces. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 60. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 499.

[103] MACUR, Josef. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2000, č. 5, s. 200 – 205.

Shromažďování skutkového materiálu iniciativou procesních stran může plnit svoji funkci jenom za předpokladu, že obě strany mají stejnou možnost přístupu k informacím důležitým pro objasnění rozhodných skutečností. Jestliže jedna z procesních stran nemá reálnou možnost získat potřebné informace a je tedy postižena „informačním deficitem", je ohroženo nebo porušeno její právo na „spravedlivý proces"[104].

1.7.4 Dokazování negativních skutečností

Finální rozhodnutí soudu závisí mimo jiné na prokázání jednotlivých tvrzení stran. V některých případech [105]však tvrzení stran spočívá v prokázání negativních skutečností. Prokázání takovýchto skutečností je pak v praxi značně problematické. V tomto kontextu lze vnímat určitý rozpor mezi právní teorií a rozhodovací praxí soudů. Podle procesněprávní literatury se totiž tato takzvaná negativní teorie důkazní „*považuje za dávno překonanou a spočívající na neporozumění římskoprávním pramenům"*[106]. Tato teorie však pramení pouze v rozhodovací praxi soudů a tedy „*neplyne z žádného ustanovení platného práva"*[107]. Jak již bylo zmíněno výše, rozhodovací praxe soudů se k této problematice staví odlišně, když dovozuje, že „*Uplatní-li žalobce v rámci vylíčení rozhodujících skutečností v žalobě tzv. negativní tvrzení, tíží povinnost tvrzení a důkazní o tom, že jsou okolnosti uvedené ve výpovědi dány, žalovaného"*[108]. Přestože k této problematice skutečně v minulosti bylo takto přistupováno, současná judikatura se od ní již odklání a „*Prokazování negativních skutečností se tak po účastnících řízení v současné době již vcelku běžně požaduje"*[109]. Lze tedy uzavřít, že apriorní trvání na dokazování či nedokazování negativních skutečností by ve svém důsledku vedlo k neúměrnému zatížení jedné či druhé strany, a proto bude záležet na okolnostech jednotlivých případů, jak bude důkazní břemeno ohledně

---

[104] Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

[105] Jako příklad může posloužit modelová situace, kdy věřitel žaluje pohledávku z nesplacené zápůjčky. Pro věřitele je v této situaci krajně složité nesplacení prokázat, protože zpravidla nejde doložit (byť lze uvažovat například o předložení výpisu z bankovního účtu, kde poukáže na absenci předmětné platby).

[106] LAVICKÝ, Petr: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním. Praha: Leges, 2017, s. 231.

[107] KRAMPERA, Jan, VACEK, Lukáš, „Dokazování negativních skutečností" EPRAVO[online], 01.08.2019, [cit. 17.01.2020] dostupný na adrese: https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html.

[108] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2010, sp. zn. 26 Cdo 4220/2009.

[109] MATZNER, Jiří, „Problematika dokazování tzv. negativních skutečností", PRÁVNÍ PROSTOR [online], 08.01.2020 [cit. 21.01.2020] dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/problematika-dokazovani-tzv-negativnich-skutecnosti.

těchto okolností rozloženo, tak aby byla zajištěna „*spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků*“[110].

1.8 Právní domněnky a fikce

Jedná se o jeden z institutů, který slouží ke zjednodušení dokazování, zejména při rozhodování komplikovaných záležitostech. „*Domněnka je pravidlo myšlení vytvořené zpravidla na základě zkušeností a vysoké pravděpodobnosti, ačkoli toto pravidlo není přesně prokázáno*“[111]. Domněnka stanovená zákonem ukládá soudu, aby učinil určitý poznatek, tedy vzal za prokázané to, co bezpečně prokázané není, ale co mu taková domněnka ukládá vyvodit z konkrétních zjištěných skutečností[112]. „*Podstatou zákonné domněnky je, že pokud je tvrzena a prokázána určitá skutečnost, považuje se ze zákona za prokázanou určitá skutečnost jiná, popřípadě určitý právní vztah*“[113].

Nevyvratitelné právní domněnky nepřipouští důkaz opaku. Vyvratitelné právní domněnky naopak ano. Určitou skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, jež připouští důkaz opaku, má soud za prokázánou, jestliže v řízení nevyšel najevo opak[114]. Naopak protidůkaz je přípustný v každém případě[115], i u právní domněnky nevyvratitelné. Z ustálené praxe soudů pak vyplývá, že nelze smluvně sjednat nevyvratitelnou právní domněnku zaplacení díla, kdy Nejvyšší soud dodává, že „*Ujednání stran modifikující důkazní břemeno, tj. institut veřejnoprávního civilního práva procesního, by proto bylo možné pouze tehdy, pokud by takovou možnost občanský soudní řád připouštěl. S ohledem na to, že žádná zákonná úprava předpokládající dohody o důkazním břemenu neexistuje, lze usuzovat, že strany ani nemohou takovou dohodu uzavřít*“[116].

---

[110] Ustanovení § 1 občanského soudního řádu.
[111] PLECITÝ, V., VRABEC, J. Občanské právo procesní. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, s. 69.
[112] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 231.
[113] HROMADA, Miroslav. § 133 [Důkaz opaku]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 559.
[114] § 133 občanského soudního řádu.
[115] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 232.
[116] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007.

Právní domněnky nejsou cizí ani finskému právnímu řádu, avšak jejich využití není příliš frekventované. Právní domněnky jsou vzácné, klasickým příkladem je domněnka otcovství manžela, když byla matka v době narození vdaná[117].

Od právních domněnek odlišuje procesněprávní teorie právní fikce. Ty za splnění určitých předpokladů ukládají, aby bylo vycházeno z určitého stavu, ačkoliv se předem předpokládá, že se tento nebude shodovat se skutečností[118]. V praxi je nejběžněji užívaná fikce doručení, která (mimo jiné) stanoví, že „*Nevyzvedne-li si adresát písemnost ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí, považuje se písemnost posledním dnem této lhůty za doručenou, i když se adresát o uložení nedozvěděl"*[119].

1.9 Prejudiciální otázky

Předběžná neboli prejudiciální otázka je taková právní otázka, která sama o sobě není předmětem řízení, avšak na jejím vyřešení (před rozhodnutím v hlavním řízení) je závislé rozhodnutí, které musí soud vykonat[120]. „*Občanský soudní řád nemá žádné pozitivní vymezení okruhu otázek, které smí řešit soud, pouze negativně určuje, kterými rozhodnutími jsou soudy při svém rozhodování vázány*"[121]. „*Soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení*"[122]. Právo civilního soudu vyvodit občanskoprávní, obchodněprávní, pracovněprávní a jiné podobné důsledky ze zjištěného skutkového děje, není v žádném případě omezeno, i přesto, že by tento skutkový děj naplňoval podstatu trestného činu nebo přestupku či jiného deliktu[123]. Přestože soud při řešení prejudiciálních otázek musí řešit věci samostatně,

---

[117] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 13.
[118] HROMADA, Miroslav. § 133 [Důkaz opaku]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 559.
[119] § 49 odst. 4 občanského soudního řádu.
[120] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 233.
[121] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 384.
[122] § 135 odst. 1 občanského soudního řádu.
[123] KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 211.

samotné posouzení předběžné otázky nevytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté (res iudicata)[124] a zároveň „*Nejde o překážku věci zahájené v případě, kdy předmětem později zahájeného řízení je otázka, která v řízení zahájeném dříve má být řešena jako otázka prejudiciální*“[125].

1.10 Úvaha soudu

„*V souvislosti s dokazováním připouští občanský soudní řád v poměrně úzkém rámci úvahu soudu namísto důkazu. Úvahou lze určit výši nároku, půjde tedy např. o výši nároku na náhradu škody*“[126]. Ani v případě, pokud soud přistoupí k užití úvahy, nesmí být rozhodnutí svévolné, ale soud musí odůvodnit z vícera hledisek, jednak že byly splněny podmínky pro určení výše nároku podle úvahy a ne jiným způsobem, a jednak jakými úvahami se při určení výše nároku vedl a na čem stanovení výše nároku založil[127].

[124] HROMADA, Miroslav. § 135 [Vázanost jiným rozhodnutím]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 566.
[125] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1997, sp. zn. 5 Cmo 503/96.
[126] Op. cit., sub. 120, s. 235.
[127] Op. cit., sub. 124, s. 569.

2 Důkazní prostředky upravené v občanském soudním řádu

Jak již bylo psáno výše, dikce zákona často zaměňuje pojem důkaz za důkazní prostředek, a proto musíme význam dovozovat z kontextu jeho užití. Dle dikce občanského soudního řádu mohou za důkaz sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci[128]. V některých případech je zákonem stanoveno, že určitá skutečnost může být prokázána jen konkrétním důkazním prostředkem: například v řízení o vydání směnečného či šekového platebního rozkazu je třeba předložit směnku nebo šek v prvopisu[129]. V dalších případech ze zákona vyplývá, že soud musí dát přednost konkrétním důkazním prostředkům, a že jiné důkazní prostředky může provést jen tehdy, kdy zákonem požadovaným důkazním prostředkem důkaz provést nelze. Tak je tomu v takovém případě, kdy hmotné právo stanoví obligatorní písemnou formu pro určité právní úkony[130]. Občanský soudní řád dále demonstrativně vyjmenovává vybrané důkazní prostředky, se kterými se v praxi lze nejčastěji setkat, jsou to: výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků[131]. Kromě důkazních prostředků uvedených přímo v zákoně to mohou být i jiné, jako jsou fotografie, filmové záznamy, zvukové záznamy, počítačové výstupy apod.[132].

2.1 Výslech svědka

Výslech svědka zůstává stále i v současné době, i přes jistou nespolehlivost lidské paměti a přes neustálý rozvoj technických komunikačních a jiných prostředků, nejběžnějším důkazem[133]. Svědek je fyzická osoba odlišná od soudu anebo účastníků, která vypovídá před soudem o tom, co

[128] § 125 občanského soudního řádu.
[129] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 237.
[130] KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 217.
[131] § 125 občanského soudního řádu.
[132] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 385.
[133] Op. cit., sub. 129, s. 237.

svými vlastními smysly vnímala[134]. „*Je důležité, aby se svědek při své výpovědi vyhnul hodnocení jím vnímaných událostí, nepřísluší mu ani jejich právní posouzení*“[135].

2.1.1 Osoba svědka

Jako svědek může v soudním řízení vystupovat kterákoli fyzická osoba (tedy logicky vyplývá, že nikoli osoba právnická), která určitou skutečnost svými smysly přímo vnímala a je schopna o tom podat soudu zprávu[136]. Fyzická osoba, která je statutárním orgánem právnické osoby (členem tohoto orgánu) nemůže být vyslechnuta jako svědek[137]. Výslech takovéto osoby připadá v úvahu pouze za podmínek stanovených pro výslech účastníka řízení[138]. Judikatura dále dovodila, že vedlejší účastník bude v řízení vyslýchán jako svědek a ne postupem pro výslech účastníka, když toto zdůvodnila tím, že „*Vedlejší účastník je třetí osobou, o jejíž práva a povinnosti v řízení nejde a jako takový není účastníkem řízení, ale pouze coby třetí osoba podporuje procesní stranu, a proto může být v témže řízení slyšen jako svědek*“[139].

Jiná situace, než u výslechu (člena) statutárního orgánu právnické osoby nastane při výslechu prokuristy, tady ustálená soudní praxe dovodila, že „*Nařídí-li soud v řízení, jehož účastníkem je právnická osoba, výslech fyzické osoby, které byla právnickou osobou udělena prokura (prokuristy), o okolnostech týkajících se této právnické osoby, musí být tato fyzická osoba vyslechnuta jako svědek, a nikoliv jako účastník řízení*“[140].

Svědek je dále nezastupitelný v tom smyslu, že přímé vnímání určité skutečnosti je spojeno s jeho osobou a nemůže být v tomto směru nahrazen někým jiným, kdo by za něj vypovídal, například při udělení plné moci (to samozřejmě nevylučuje, že stejnou skutečnost mohlo vnímat více osob a že tedy existuje více svědků téže události)[141].

---

[134] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 385.
[135] HROMADA, Miroslav. § 126 [Výpověď svědka]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 541.
[136] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 237.
[137] § 126 odst. 4 občanského soudního řádu.
[138] Op. cit., sub. 135, s. 541.
[139] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3851/2013.
[140] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1862/2015.
[141] Op. cit., sub. 136, 238 s.

Výslech svědka probíhá zásadně osobně, avšak existují i případy, kdy tomu tak být nemusí: „*Dokazování mimo jednání procesního soudu (dožádaným soudem nebo mimo jednání předsedou senátu z pověření senátu), popřípadě bez fyzické účasti vyslýchané osoby u jednání [s využitím technického zařízení pro přenos obrazu a zvuku (videokonferenčního zařízení) zákon umožňuje pouze výjimečně za předpokladu, že to je účelné*“[142].

Soud se kromě obsahu výpovědi musí vypořádat s otázkou věrohodnosti svědka. Tu je schopen ověřit zejména z pokládaných dotazů svědkovi[143]. Dalšími, tentokrát neprávními aspekty, může být například řeč těla či verbální projevy - rychlost řeči, její intonace, tempo a pomlky mezi řečí a podobně[144]. Podjatost svědka (jeho vztah k účastníkům, k jejich zástupcům, či k věci) není překážkou jeho výpovědi. Tato okolnost však soud zohlední při finálním hodnocení svědkovy výpovědi[145].

2.1.2 Svědecká povinnost

Občanský soudní řád opertuje s tzv. zákonnou svědeckou povinností, podle které má každá fyzická osoba, která není účastníkem řízení, povinnost dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat jako svědek[146]. Z ustálené soudní praxe pak dále dovozujeme, že za výkon zákonné svědecké povinnosti „*lze považovat svědeckou výpověď i za situace, kdy svědek není k podání svědecké výpovědi soudem předvolán a k hlavnímu líčení se dostaví z vlastní iniciativy*“[147].

2.1.3 Odepření výpovědi

V zásadě platí, že na svědka se vztahuje zákonná svědecká povinnost. Dle dikce občanského soudního řádu může svědek odmítnout vypovídat pouze v případě, kdy by výpovědí způsobil

---

[142] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4132/2018.
[143] Jednou z indicií nevěrohodnosti svědka může být například logický rozpor ve výrocích při odpovídání svědka na doplňující dotazy soudu nebo účastníků.
[144] TIKAL, František, „VÝSLECH SVĚDKA PŘED SOUDEM A ROZPOZNÁNÍ LŽIVÉ VÝPOVĚDI“ Bulletin Advokacie [online], 11.04.2017, [cit. 14.12.2019] dostupný na adrese: http://www.bulletin-advokacie.cz/vyslech-svedka-pred-soudem-a-rozpoznani-lzive-vypovedi.
[145] PLECITÝ, V., VRABEC, J. Občanské právo procesní. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, s. 71.
[146] § 126 odst. 1 občanského soudního řádu.
[147] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4352/2010.

nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým[148]. Definici osoby blízké však v občanském soudním řádu nenalezneme, nýbrž nachází se v ust. § 22 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník"). Obava svědka o to, aby nepoškodil dobrou pověst svou, nebo osoby blízké, není důvodem pro odepření svědecké výpovědi[149]. „*S ohledem na úpravu trestní odpovědnosti právnické osoby je právo odepření výpovědi nutné přiznat i těm osobám, které vystupují v roli svědka a které za právnickou osobu jednaly nebo jejichž jednání se právnické osobě přičítá*"[150]. O důvodnosti odepření výpovědi svědkem rozhoduje soud [151]usnesením, proti němuž není přípustné odvolání[152].

Právo odepřít výpověď neznamená automaticky možnost nedostavit se na předvolání k soudu. Možnost odmítnout vypovídat bude zpravidla připadat v úvahu až v té vývojové fázi svědecké výpovědi, kdy svědek má odpovídat na dotazy soudu, účastníků či znalce, což však také nemusí platit vždy[153].

Svědek má mimo jiné povinnost odepřít výpověď v případě, že by tím porušil státní nebo jiné tajemství nebo zákonem uloženou povinnost mlčenlivosti (například advokát či notář)[154]. Zprostit svědka povinnosti může buď příslušný orgán, je-li tak zákonem stanoveno, anebo ten, v jehož zájmu je povinnost mlčenlivosti stanovena (jako je například mlčenlivost ohledně diagnózy pacienta)[155].

Podíváme-li se do Finska, zjistíme, že úprava je v zásadě stejná, když každý má obecnou svědeckou povinnost[156], avšak oproti tuzemské úpravě rozeznává i další případ, kdy lze odepřít výpověď, a sice v případě, kdy snoubenec, manžel, přímý příbuzný účastníka či jejich manželé/ky

[148] § 126 odst. 1 občanského soudního řádu.
[149] ŠVELCHOVÁ, Tereza, „Limity svědecké výpovědi s ohledem na ochranu soukromí" PRÁVNÍ PROSTOR [online], 24.11.2016 [cit. 13.09.2019] dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/limity-svedecke-vypovedi-s-ohledem-na-ochranu-soukromi.
[150] HROMADA, Miroslav. § 126 [Výpověď svědka]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 541.
[151] § 126 odst. 1 občanského soudního řádu.
[152] § 202 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu.
[153] Op. cit., sub. 150, s. 541.
[154] PLECITÝ, V., VRABEC, J. Občanské právo procesní. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, s. 71.
[155] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 239.
[156] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 12.

a také sourozenci účastníků nemusí vypovídat proti své vůli[157]. Kromě toho dále finské právo uznává pravidlo, že finský prezident nemůže být předvolán jako svědek[158].

2.1.4 Průběh výslechu svědka

Než soud přistoupí k samotnému výslechu svědka, ověří nejprve jeho totožnost a zjistí okolnosti, které mohou ovlivnit jeho věrohodnost. Jedná se zejména o jeho vztah k účastníkům nebo k předmětu řízení[159].

Výslechu svědka ve Finsku předchází složení přísahy pro věřící osoby či slibu (*affirmation*) pro nevěřící osoby[160].

Následně proběhne poučení svědka o jeho povinnostech a o trestních následcích jeho křivé výpovědi[161]. Svědek musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat[162]. V českém právním řádu však svědek neskládá přísahu ani slib. Toto je však odlišné ve Finsku, kde na rozdíl od stran v občanských věcech nebo obviněných v trestních věcech jsou svědci povinni složit přísahu dříve, než jim bude umožněno vypovídat[163].

Hlavní část výslechu je rozdělena do dvou částí. Zákon nestanoví, v jakém rozsahu a poměru by obě části měly vzájemně být[164]. Této části výslechu se také říká všeobecný výslech (výslech ad generalia)[165]. „*Nejprve svědek souvisle vylíčil vše, co ví o předmětu výslechu*“[166]. V druhé části výslechu následují poté otázky v následném pořadí: předseda senátu, členové senátu, účastníci a znalec[167]. Druhé části výslechu se také říká výslech k věci (výslech ad specialia)[168]. „*Otázku*

---

[157] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 23.
[158] Tamtéž, s. 24.
[159] HROMADA, Miroslav. § 126 [Výpověď svědka]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 541.
[160] Op. cit., sub. 157, s. 26.
[161] § 126 odst. 2 občanského soudního řádu.
[162] § 126 odst. 1 občanského soudního řádu.
[163] Op. cit., sub. 157, s. 13.
[164] Op. cit., sub. 159, s. 541.
[165] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 239.
[166] § 126 odst. 3 občanského soudního řádu.
[167] Op. cit., sub. 159, s. 541.
[168] Op. cit., sub. 159, s. 541.
[168] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 239.

položenou účastníkem nebo znalcem předseda senátu nepřipustí, jen jestliže nesouvisí s předmětem výslechu nebo naznačuje-li odpověď anebo je-li zejména předstíráním neprokázaných nebo nepravdivých skutečností klamavá“[169]. Není vyloučeno, aby byl výslech svědka proveden opakovaně; při takovém opakovaném výslechu musí být svědek konfrontován s případným odchýlením se od své předchozí výpovědi[170]. Názor svědka na projednávanou věc, domněnky, nebo hodnocení, je z právního hlediska irelevantní, a proto je soud nepřipustí. Pokud je svědek vyslovil, soud při hodnocení k nim nepřihlédne[171].

Svědkové a fyzické osoby, které jsou členem statutárního orgánu právnické osoby, mají právo na náhradu hotových výdajů a ušlého výdělku (svědečné), toto právo však musí být uplatněno do tří dnů od výslechu[172].

2.2 Odborné vyjádření

„*Závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, vyžádá soud u orgánu veřejné moci odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující nebo je-li pochybnost o správnosti podaného odborného vyjádření, ustanoví soud znalce*“[173]. Po novelizaci občanského soudního řádu může odborné vyjádření podat pouze orgán veřejné moci[174]. Odborné vyjádření orgánu veřejné moci je zákonem preferováno, a to především z důvodu hospodárnosti, kdy znalecké dokazování je finančně náročnější, čímž se navyšují náklady řízení[175].

Z judikatury Nejvyššího soudu dále plyne, že odborné vyjádření má stejnou důkazní sílu jako znalecký posudek, když soud uzavřel, že „*Sama skutečnost, že soud provedl důkaz potvrzením nebo odborným vyjádřením předloženým účastníkem řízení, není tedy vadou řízení, neboť jde*

[169] § 126 odst. 3 občanského soudního řádu.
[170] HROMADA, Miroslav. § 126 [Výpověď svědka]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 541.
[171] STAVINOHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. Masarykova univerzita Brno, 2011, s. 86.
[172] § 139 občanského soudního řádu.
[173] § 127 odst. 1 občanského soudního řádu.
[174] Toto bylo zavedenou novelou č. 218/2011 Sb., zákon ze dne 21. června 2011, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
[175] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 292.

o důkazní prostředek ve smyslu § 127 odst. 4 OSŘ, který je podle § 125 OSŘ způsobilý k tomu, aby sloužil za důkaz, jímž lze zjistit stav věci"[176].

Odborná vyjádření nejsou příliš rozšířeným prvkem v našem právním systému, to však nevylučuje možnost, že se v určitých případech uplatní spíš, než znalecký posudek. Odborná vyjádření mají z důvodu hospodárnosti přednost před znaleckými posudky zejména tam, kde se jedná o jednodušší věci, které zbytečně nezatěžují orgány veřejné moci a kde nevznikají pochybnosti o tom, že takové odborné vyjádření bude správné[177]. *„Jsou vyžadována zejména tam, kde se jedná o jednodušší věci a nevznikají pochybnosti o jejich správnosti"*[178].

Judikatura dále dovodila, že odborné vyjádření orgánu veřejné moci nemusí být provedeno pouze z iniciativy soudu, ale může být předloženo i účastníkem řízení[179].

2.3 Znalecký posudek

Stejně jako v případě odborného vyjádření orgánu veřejné moci, přistoupí soud ke jmenování znalce v případě, že rozhodnutí závisí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí[180]. Jak již bylo zmíněno výše, preferuje zákon důkaz podáním odborného vyjádření orgánu veřejné moci před znaleckým posudkem. Ke znaleckému dokazování by soud měl v řízení přistoupit v zásadě jen, pokud pro složitost posuzované otázky není vyžádání odborného vyjádření dostačující, nebo jsou-li o správnosti odborného vyjádření pochybnosti, zejména kvůli značné složitosti případu[181]. *„Znalec je osobou, která vypracovává posudek"*[182]. Úkol znalce vymezí soud dostatečně určitě tak, aby se znalec vyjádřil k určitým skutečnostem (i třeba formou otázek) a pokud je to nezbytně nutné, zapůjčí znalci i celý soudní spis[183]. Otázky znalci směřují pouze na zjištění ohledně skutků, soud nemůže po znalci vyžadovat, aby znalec vyjadřoval své právní

[176] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1619/96.
[177] HROMADA, Miroslav. § 127 [Znalecký posudek a odborné vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 545.
[178] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 221.
[179] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2106/2005.
[180] § 127 odst. 1 občanského soudního řádu.
[181] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 292.
[182] KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 70.
[183] PLECITÝ, V., VRABEC, J. Občanské právo procesní. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, s. 72.

závěry[184]. Toto vyjadřuje zásadu iura novit curia, avšak ta se aplikuje pouze na tuzemské právní předpisy[185]. Z uvedeného tedy vyplývá, že soud nemá znalci pokládat otázky tak, aby ten posuzoval právní rámec projednávané věci. Soud by se dále neměl pouze spokojit se závěry znalce, ale tyto dále podrobit kritické analýze.

V mnohých případech je však praxe odlišná (ať už kvůli nezjámu soudců či tlaku na co nejrychlejší rozhodování, k čemuž se Ústavní soud vyjádřil tak, že postup soudu „*Je charakterizován formálním, schematickým pohledem na projednávaný případ, bez snahy o individuální přístup ke každému jednotlivému případu, a naprosto nekritickým přejímáním závěrů znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout*“[186]. „*Je tedy jasné, že soud by v žádném případě na závěry znaleckého posudku neměl bez dalšího spoléhat*“[187].

V současné době se právní úprava znalců řídí zákonem č. 36/1967 Sb., Zákon o znalcích a tlumočnících („starý znalecký zákon“), avšak tento byl od 1.1.2021 nahrazen zákonem č. 254/2019 Sb., Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech („nový znalecký zákon“).

2.3.1 Ustanovení znalce

Znalce ustanovuje soud usnesením, a to na návrh jednoho z účastníků, popřípadě i bez jejich návrhu, pokud nutnost znaleckého zkoumání vyjde v řízení najevo samo od sebe[188]. V některých specifických věcech je však ustanovení znalce uloženo jako povinné buď zákonem (např. v řízení o svéprávnosti podle § 38 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních), nebo

[184] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 292.
[185] Blíže viz. Kapitola Předmět dokazování této práce, kde je popsáno, že dané pravidlo se nevztahuje na právní předpisy nižší právní síly, které se v oficiální Sbírce nepublikují ani neoznamují a nevztahujese ani na cizozemské právo, pro tyto obory by jmenování znalce připadalo v úvahu.
[186] Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07-2.
[187] Macurův jubilejní památník k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 242.
[188] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 221.

nutně vyplývá z povahy věci a ustáleného soudního rozhodování[189]. Ve Finsku je praxe obdobná, soud může ustanovit znalce sám, ale značně rozšířenější je praxe, kdy si znalecký posudek strany obstarávají samy. Účastníci se také mohou na znalci shodnout, v takovém případě nemá soud možnost jmenovat znalce odlišného od toho, na kterém se shodli účastníci[190].

2.3.2 Osoba znalce

Soudním znalcem v řízení před soudem může být jmenována pouze ta osoba, která je zapsána v seznamu znalců – může se tedy jednat pouze o fyzické osoby a také ústavy[191], v jejichž rámci může být jmenována osoba v konkrétní věci určená[192]. Osoby, které nejsou zapsané v seznamu znalců a tlumočníků mohou být v řízení před orgány veřejné moci ustanoveny znalci nebo tlumočníky jen ve výjimečných situacích[193]. Toto ustanovení flexibilně reaguje na vývoj lidské společnosti, jakož i na nepostihnutelnost konečného výčtu všech relevantních oborů. „*Soudní praxe i předmět řízení před státními orgány jsou natolik variabilní, že není možné pro každý obor lidské činnosti počítat s tím, že bude mít svůj odraz v seznamu znalců*“[194].

Není samozřejmě ani možné znalcem ad hoc jmenovat osobu jen z toho důvodu, že je již s případem seznámena, aniž by v daném případě byly splněny další podmínky[195]. Jednotliví znalci

---

[189] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 240.

[190] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 31.

[191] § 2 odst. 1 starého znaleckého zákona.

[192] KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 78.

[193] § 2 odst. 2 starého znaleckého zákona.

Podmínky jmenování osob nezapsaných do seznamu znalců a tlumočníků dále upravuje § 24 starého znaleckého zákona, který stanoví následující podmínky:

(1)Orgán veřejné moci může ustanovit znalcem (tlumočníkem) osobu, která není zapsána do seznamu a má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek (provedla tlumočnický úkon) a která s ustanovením vyslovila souhlas,

a) není-li pro některý obor (jazyk) znalec (tlumočník) do seznamu zapsán,

b) nemůže-li znalec (tlumočník) zapsaný do seznamu úkon provést,

c) jestliže by provedení úkonu znalcem (tlumočníkem) zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.

(2)Takto ustanovený znalec (tlumočník) nemůže podat posudek (provést tlumočnický úkon), dokud nesložil do rukou orgánu, který jej ustanovil, slib podle § 6 odst. 2.

[194] DÖRFL, Luboš. § 2 [Podmínka zápisu]. In: DÖRFL, Luboš. Zákon o znalcích a tlumočnících. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 12.

[195] Op. cit., sub. 192, s. 79.

a tlumočníci jsou v současné právní úpravě jmenováni ministrem spravedlnosti (popř. pověřenými předsedy krajských soudů)[196].

K 01.03.2020 bylo do seznamu znalců zapsáno celkově 8161 soudních znalců[197]. Toto číslo v poslední dekádě neustále klesá, když před přibližně 10 lety jich bylo okolo 10 500[198]. Uvedený trend může být pro českou justici závažný problém, se kterým se bude muset vypořádat, předkládání znaleckých posudků je v našem právním systému velice rozšířeným prvkem. Za vydání znaleckého posudku náleží znalci, který jej vydal, finanční úhrada[199], tzv. znalečné. „*Znalečné sestává z náhrady hotových výdajů a z odměny za podání znaleckého posudku*“[200].

2.3.3 Jmenování znalce

Jak již bylo zmíněno výše, znalcem může být v zásadě jmenována pouze osoba zapsána v seznamu znalců. Znalec, na rozdíl od svědka nesmí být podjatý[201]. „*Pokud je znalec podjatý (vzhledem k jeho vztahu k věci nebo účastníkům řízení či jejich zástupcům), je z této funkce vyloučen*“[202]. Proto se znalec jmenovaný soudem ustanovuje až po slyšení účastníků, kteří se mohou vyjádřit k jeho osobě[203]. Toto pravidlo platilo až do přijetí novely občanského soudního řádu č. 218/2011 Sb., zákon ze dne 21. června 2011, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, kdy toto ustanovení bylo z občanského soudního řádu vypuštěno, avšak bude vždy namístě, aby soud dal účastníkům předem možnost k vyjádření se k osobě znalce, jakož i k formulování otázek, jež mají být znalci položeny[204].

---

[196] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 241.

[197] Databáze k vyhledávání soudních znalců dostupná na adrese: http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm.

[198] ROSŮLKOVÁ, Jana. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY + [online]. „Soudní znalci ztrácí zájem o obor, nový zákon jim navíc přidá další povinnosti“ ze dne 26.09.2019 [cit. 10.11.2019] dostupný na adrese: https://ekonom.ihned.cz/c1-66647210-soudni-znalci-ztraci-zajem-o-obor-novy-zakon-jim-navic-prida-dalsi-povinnosti.

[199] § 127 odst. 5 občanského soudního řádu.

[200] Op. cit., sub. 196, s. 243.

[201] K vyloučení znalce více ustanovení § 17 občanského soudního řádu.

[202] KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 205.

[203] Op. cit., sub. 196, s. 241.

[204] HROMADA, Miroslav. § 127 [Znalecký posudek a odborné vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 545.

Toto pravidlo se stihlo promítnout i do rozhodovací praxe soudů, když Nejvyšší soud uzavřel, že „*znalecký posudek předložený jednou ze stran sporu, který byl vypracován před zahájením řízení, je způsobilým důkazním prostředkem co by listinný důkaz ve smyslu § 129 o. s. ř.*“[205]. Znalec také může odepřít vypracování znaleckého posudku v některých situacích, a sice v případě, že by jím způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým[206].

Výše uvedený postup výběru soudního znalce se týká soudních znalců jmenovaných soudem. V civilním řízení sporném ustanovuje soud znalce ve většině případů na návrh jednoho z účastníků[207]. „*Jestliže má znalecký posudek předložený účastníkem řízení všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný soudem*“[208].

Znalecký posudek může mít (a zpravidla má) velmi výrazný vliv na výsledek dokazování i řízení jako takového. Je proto v nejvyšším zájmu zákonodárce, zajistit objektivnost a úplnost takového posudku. I z tohoto důvodu je proto znalecká činnost chráněna trestním právem, konkrétně ust. § 346 trestního zákoníku, kde definuje skutkovou podstatu trestného činu křivé výpověďi a nepravdivého znaleckého posudku. „*Zákonodárce tímto ustanovením reaguje na nezřídka se vyskytující případy, kdy nejen v řízení před soudem či jiným státním orgánem, ale i např. v souvislosti s úvěrovou činností bank dochází k podávání značně zkreslených znaleckých posudků při oceňování nemovitostí nebo věcí movitých sloužících jako předmět zástavy*“[209]. Kromě odpovědnosti trestní má však znalec i odpovědnost občanskoprávní, za škodu způsobenou vypracováním nesprávného posudku. Nejvyšší soud však zároveň dodává, že „*Nebyl-li znalecký posudek podstatným podkladem pro rozhodnutí soudu, není dána odpovědnost znalce*

[205] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1222/2007.
[206] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 292.
[207] HROMADA, Miroslav. § 127 [Znalecký posudek a odborné vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 545.
[208] § 127a občanského soudního řádu.
[209] RIZMAN, Stanislav. § 346 [Křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník (EVK). 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3241.

za škodu způsobenou nesprávným znaleckým posudkem, jež měla spočívat v nesprávné výši plnění přiznaného soudem"[210].

K tomu, aby soudní znalec vypracoval znalecký posudek, potřebuje mít k dispozici všechna relevantní fakta a důkazy. Soud musí ustanovenému znalci jasně vymezit jeho úkol, na kterém podání znaleckého posudku spočívá (např. i formou konkrétních otázek) a poskytnout mu k jeho vyřešení všechny potřebné podklady (popřípadě i zapůjčit celý spis k prostudování)[211]. Zákon dává soudu oprávnění, aby účastníkům popř. i někomu jinému uložil, aby se ke znalci dostavil, předložil mu potřebné předměty potřebné pro vydání znaleckého posudku, podal mu nutná vysvětlení, podrobil se lékařskému vyšetření, případně zkoušce krve, nebo aby něco vykonal nebo snášel[212]. „*Důležitá je přitom spolupráce znalce se soudem, protože znalec sám nemá žádnou donucovací pravomoc, avšak soud může hodnotit a ukládat sankce za nesplnění uložených povinností vůči znalci stejně jako vůči soudu (např. uložit pořádkovou pokutu anebo osobu, která se nedostavila ke znalci, dát předvést)*"[213].

2.3.4 Forma znaleckého posudku

Přesto, že znalec může (a v minulosti to také byl preferovaný způsob) předložit posudek ústně při svém výslechu, ukládají soudy zpravidla znalcům vypracovat znalecký posudek v písemné formě[214]. Zde lze vnímat rozdíl oproti finské úpravě, kde se znalecký posudek podává primárně v písemné podobě a o ústním podání se odborná literatura téměř nezmiňuje[215]. Pokud je vypracován znalecký posudek v písemné podobě, soud po jeho vypracování předvolá znalce k výslechu při jednání, kde mu mohou být kladeny doplňující dotazy[216]. „*K takovému kroku by bylo přistoupeno, ledaže by bylo odůvodněno (například vyjádřením účastníků spokojujících se s písemným znaleckým posudkem), aby znalec nebyl k soudu předvolán*"[217]. K uvedenému dodává

[210] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4000/2013.
[211] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 241 – 242.
[212] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 292.
[213] Op. cit., sub. 211, s. 242.
[214] HROMADA, Miroslav. § 127 [Znalecký posudek a odborné vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 545.
[215] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 31.
[216] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 222.
[217] HROMADA, Miroslav. § 127 [Znalecký posudek a odborné vyjádření]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 545.

Nejvyšší soud, že „*Soud nesmí ve smyslu § 127 odst. 1 věty čtvrté OSŘ upustit od výslechu znalce (a spokojit se s písemným posudkem znalce) mimo jiné tehdy, vznáší-li účastník řízení proti závěrům znalce podstatné (zdůvodněné) výhrady, jejichž vyjasnění je pro rozhodnutí ve věci samé podstatné, a to i v případě, že soud jinak nemá pochybnosti o správnosti písemného znaleckého posudku*“[218].

2.3.5 Revizní znalecký posudek

Jak již bylo zmíněno výše, jestliže má soud o správnosti znaleckého posudku pochybnosti, je-li podle soudu nejasný nebo neúplný, soud požádá znalce o vysvětlení[219]. „*Je-li znalec předvolán k jednání z důvodu vysvětlení pochybností o správnosti jeho znaleckého, avšak tyto nejsou ani výslechem znalce, ani jinými důkazy odstraněny, je na místě zadat revizní znalecký posudek*“[220]. Před samotným zadáním revizního znaleckého posudku může soud v případě nejasností ohledně původního znaleckého posudku nejprve požádat o dodatek znaleckého posudku, kterým původní znalec písemně vysvětlí sporné otázky, které do té doby nebyly dostatečně vysvětleny[221]. Pokud soud rozhodne v rozporu se skutkovými zjištěními, která jsou prezentovány v předloženém znaleckém posudku[222], může tak učinit pouze, pokud dostatečně logicky zdůvodní, proč tak učinil. K tomuto dále Ústavní soud dodává, že „*Pokud tedy soud se závěry znaleckého posudku nesouhlasí (a v této souvislosti nevyžádá znalecký posudek revizní), musí svůj odlišný názor ve vztahu k hodnocení skutkové okolnosti pečlivé a přesvědčivě zdůvodnit, a to i s ohledem na obor, ve kterém znalec svou odbornost uplatnil*“[223]. V jiném nálezu zase dodává, že „*Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, slepě důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle jeho vnitřního přesvědčení, a naopak privilegovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce*“[224]. Svůj názor následně Ústavní soud potvrdil i

[218] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2458/2009.
[219] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 293.
[220] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 222.
[221] KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 207.
[222] Česká soudní praxe dlouhou dobu razila tezi, že obsahovou správnost znaleckého posudku soud nemůže přezkoumávat, jelikož k tomu nemá dostatečné odborné znalosti – více k tomuto viz. například Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 25 Cdo 583/2001.
[223] Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01.
[224] Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06.

v nálezu z roku 2008[225]. Je třeba však zároveň dodat, že obecná soudní praxe tento závěr úplně nepřejala, když Nejvyšší soud dovodil, že „*Hodnocení důkazu znaleckým posudkem spočívá v posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení*“[226].

Z uvedeného tedy jasně plyne, že přístup českých soudů k dané problematice není jednotný a stále panuje jistá dichotomie, ze které poté plyne do značné míry právní nejistota účastníků řízení. Z výše uvedených přístupů se kloním spíše k přístupu Ústavního soudu, není totiž dle mého žádoucí apriorně považovat znalecký posudek za správný. Dle mého názoru by tedy soud v určitých situacích měl mít možnost se od znaleckých závěrů odklonit, pokud však samozřejmě takové rozhodnutí bude náležitě odůvodněno tak, aby mohlo případně dojít k jeho přezkumu. Zároveň by měla soudní praxe v přístupu dané otázce najít shodu zejména z hlediska právní jistoty účastníků řízení a v zájmu zachování předvídatelnosti soudních rozhodnutí.

2.3.6 Obsah znaleckého posudku

Obsah znaleckého posudku se bude do značné míry odvíjet od toho, pro který konkrétní případ je znalecký posudek vyžadován. Obecně teorie, vycházející z ust. § 13 vyhlášky č. 37/1967 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti k provedení zákona o znalcích a tlumočnících („vyhláška k provedení zákona o znalcích a tlumočnících“), dovozuje, že znalecký posudek je složený ze tří hlavních částí. Těmto částem se říká nález, posudek a znalecká doložka[227]. „*Znalecký nález se skládá z popisu zkoumaného materiálu, případně jevů, souhrnu skutečností, k nimž znalec přihlížel*“[228]. Obsahem posudku je odborné posouzení skutečností, vycházející ze znalcových odborných vlastností na danou problematiku a vyjádření znalce k zadanému úkolu (popř. odpovědi

[225] Nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 11/08.
[226] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.
[227] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 242.
[228] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 293.

na zadané otázky)[229]. Finální částí je znalecká doložka, která obsahuje označení seznamu, v němž je znalec zapsán (u koho je daný seznam veden), označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky, a číslo položky, která byla posudku přiřazena ve znaleckém deníku[230]. Je třeba poukázat na to, že alespoň část teorie přistupuje k dělení poněkud odlišně, byť se nijak zásadně neodchyluje od tohoto modelu. Tak dělí znalecký posudek nejprve na úvodní část, která obsahuje jméno znalce, zadavatele a dále potom věc, ve které je posudek vyhotoven (s jejím označením) a počet položených otázek.[231] Jako další část rozlišuje tento model seznam podkladů, byť uvedení podkladů, které znalec použil pro vypracování, není povinnou náležitostí posudku dle znění zákona[232]. V dalších částech se však již shoduje s prve uvedeným přístupem.

2.4 Důkaz listinou

„*Listinný důkaz spočívá v podání určité zprávy v písemné formě zachycené na movitém podkladu*“[233]. Zpráva podávána v listině je přitom soudu předávána prostřednictvím písma a zároveň musí být zachycena na takovém nosiči (podkladu), který je možné soudu předložit při jednání[234]. Důkaz listinou je v české soudni praxi velmi oblíbený a častý. Dá se uzavřít, že listinné důkazy lze považovat za nejtypičtější důkazní prostředek s vysokou frekvencí výskytu v civilních soudních řízeních[235]. „*Listinný důkaz je rovněž důkaz nepřímý*“[236]. Jak velmi rozšířeným důkazním prostředkem v našem právním systému listinné důkazy jsou, dokládá i fakt, že občanský soudní řád ve specifických situacích jejich užití k dokazování předepisuje povinně[237].

Vzhledem k neustálému vývoji komunikace prostřednictvím elektronických komunikačních prostředků a jeho prorůstání do života běžných lidí i veřejných (soudních) orgánů však postupem času došlo k posunu původního významu definice listiny. V současné době není nijak výjimečné,

---

[229] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 242.
[230] § 13 vyhlášky k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.
[231] KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 176 s.
[232] Tamtéž, s. 176.
[233] Op. cit., sub. 229, s. 243.
[234] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 223.
[235] Op. cit., sub. 228, s. 295.
[236] Op. cit., sub. 229, s. 243.
[237] § 114b občanského soudního řádu.

že listiny mívají elektronickou podobu, proto na tento fakt musela reagovat i procesněprávní teorie a praxe. „*Virtualizovaný dokument tedy není o nic méně reálným nebo spolehlivým důkazem než jeho tradiční formy, jen je třeba adaptovat se na jiné jeho formální parametry a z toho plynoucí jiné metody zpracování*“[238]. Toto pravidlo se odráží v praxi, kde se většina komunikace se soudem zpravidla odehrává prostřednictvím veřejné datové sítě[239], v souvislosti s čímž nebývá výjimkou, že fyzické listiny bývají zpravidla konvertovány do elektronické podoby v zájmu zvýšení rychlosti a zachování hospodárnosti řízení. Podobná praxe se vyvinula i ve Finsku, kde listinou může být také elektronický zvukový nebo obrazový záznam, pokud může být vytištěn do čitelné podoby[240]. Dále také elektronický dokument doručený orgánům veřejné moci nemusí být podepsaný, za předpokladu, že dokument obsahuje informace o odesílateli a není pochybnost o originalitě nebo celistvosti dokumentu[241].

2.4.1 Dělení listin

Listiny se dle procesněprávní teorie dělí do dvou podskupin. Listiny tedy dělíme na veřejné a soukromé, když veřejné listiny jsou dle znění zákona listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který určitou listinu vydal[242]. „*Všechny ostatní listiny jsou listinami soukromými*“[243]. Veřejné listiny jsou speciálním typem listin, jsou tedy k soukromým listiným ve vztahu speciality[244].

Toto dělení listin vychází z jejich hodnocení ohledně toho, jestli jsou pravé a jestli jsou správné. Co se týče veřejných listin a jejich pravosti, vychází se u veřejných listin z domněnky

[238] POLČÁK, R. Praxe elektronických dokumentů. Bulletin advokacie, 2011, č. 7-8, s. 54.
[239] Doručování prostřednictvím veřejné datové sítě upravuje a reguluje Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů.
[240] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 21.
[241] Tamtéž, s. 21.
[242] § 134 občanského soudního řádu.
[243] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 243.
[244] HROMADA, Miroslav. § 134 [Veřejné listiny]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 564.

jejich pravosti, tedy že jde o listinu pocházející od orgánu, který ji vydal[245]. „*Obsah veřejné listiny (to, co je v ní osvědčeno nebo potvrzeno) je třeba považovat za pravdivý, dokud není dokázán opak*“[246]. Účastníkovi, proti němuž veřejná listina svědčí, nestačí, pokud jednoduše popře pravost této listiny, ale musí vzbudit důkazy podloženými důvodné pochybnosti o pravosti této veřejné listiny[247].

„*U soukromé listiny lze zpochybnit jak její pravost, tak i její obsah (její pravdivost) pouhou námitkou: pak bude třeba listinu posoudit v rámci volného hodnocení důkazů, přičemž důkazní břemeno stran pravosti i pravdivosti obsahu je na tom, kdo se listiny dovolává*“[248]. Je-li pravost soukromé listiny námitkou, musí její pravost dokazovat strana, která listinu předkládá, resp. ji používá jako důkazní prostředek k prokázání svých tvrzení[249].

Se stejným dělením dle totožných kritérií se setkáme také ve Finsku, kde rovněž právní řád nerozlišuje mezi důkazní hodnotou soukromých a veřejných listin, přestože toto dělení také používá[250].

Zajímavým aspektem této problematiky je také, že nový občanský zákoník zavedl vlastní hmotněprávní definice pojmů soukromé a veřejné listiny[251]. Tyto definice však nejsou v rozporu s jejich definicemi tak, jak je stanoví občanský soudní řád, jelikož ten stanoví jejich důsledky pro civilní řízení z procesního hlediska. Pravidla obsažená v ust. § 565–569 nového občanského zákoníku proto mají stanovit, jaké hmotněprávní účinky mají soukromé a veřejné listiny v soukromém styku mezi osobami, neboť to má význam při posouzení jejich hmotněprávních následků např. pro posouzení dobré víry nebo zavinění[252]. „*Podle občanského soudního řádu je*

---

[245] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 224.
[246] Op. cit., sub. 243, 243 s.
[247] Op. cit., sub. 244, s. 564.
[248] Op. cit., sub. 243, 243 s.
[249] MACUR, Josef. Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2001, č. 2, s. 60 – 64.
[250] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 22.
[251] Problematika rozdílnosti veřejné a soukromé listiny je upravena v ustanoveních § 565 – 569 nového občanského zákoníku.
[252] LAVICKÝ, Petr. § 565 [Pravost a správnost soukromé listiny]. In: BÍLKOVÁ, Jana, ČERNÝ, Michal, ČUHELOVÁ, Kateřina, DAVID, Ludvík, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, FOJTÍK, Lumír, HANDLAR, Jiří, HAVLAN, Petr, HOLEJŠOVSKÝ, Josef, HORECKÝ, Jan, HULMÁK, Milan, HURDÍK, Jan, HRDLIČKA, Miloslav, KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan, LAVICKÝ, Petr, LAZÍKOVÁ, Jarmila, LEBEDA, Martin, PODIVÍNOVÁ, Martina Kuloglija, PONDIKASOVÁ, Tereza, RONOVSKÁ, Kateřina, RUBAN, Radek, ŠEVČEK, Marek, TŮMA, Pavel, VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1−654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 2036.

tedy rozdíl mezi veřejnou a soukromou listinou v důkazní síle, proto je okruh veřejných listin zákonně přesně stanoven“[253].

2.4.2 Provedení důkazu listinou

Důkaz listinou se provádí takovým způsobem, že ji nebo její část při jednání předseda senátu přečte nebo sdělí její obsah, případně předloží účastníkům k nahlédnutí, je-li to postačující[254]. Z uvedeného ustanovení je tedy patrné, že účastníci mají právo se s obsahem listiny seznámit, a tím aby si mohli utvořit závěry o její autentičnosti. Z ustanovení občanského soudního řádu dále plyne, že pokud se účastník dovolává konkrétní listiny, musí ji ke svému podání přiložit[255]. V praxi však mohou vyvstat případy, kdy ten, jenž se jí dovolává, nemá danou listinu ve sféře své moci. Občanský soudní řád však pamatuje i na takové případy.

Ve Finsku také platí obecné pravidlo o provádění listin, a sice tím, že jsou na jednání přečteny, avšak i zde můžeme vypozorovat výjimku z pravidla. Soud může nařídit, aby byly listinné důkazy přijaty v hlavním jednání, aniž by byly přečeteny, pouze pokud je jeho obsah znám členům soudu, strany se na tom shodnou a pokud je to v rámci řízení účelné[256].

2.4.3 Ediční povinnost

Jak již bylo zmíněno výše, účastník, který se pro sebe dovolává účinků konkrétní listiny, ji musí soudu předložit[257]. Není však vyloučena situace, kdy účastník navrhl důkaz konkrétní listinou, kterou však nemá ve své moci, a označil osobu, od níž má být listina vyžádána[258]. Dikce

---

[253] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 244.

[254] § 134 občanského soudního řádu.

[255] Toto vychází zejména z ust. § 79 odst. 2 občanského řádu, který ukládá žalobci, aby k návrhu připojil písemné důkazy, jichž se dovolává, a to v listinné nebo v elektronické podobě a také z ust. § 114a odst. 2 písm. a) podle kterého za tím účelem předseda senátu žalovaného, popřípadě ostatní účastníky, kteří nepodali návrh na zahájení řízení, vyzve, aby se ve věci písemně vyjádřili a aby soudu předložili listinné důkazy, jichž se dovolávají.

[256] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 29.

[257] Srov ust. § 79 odst. 2 a § 114 odst. 2 písm. a).

[258] HROMADA, Miroslav. § 129 [Důkaz listinou]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 552.

zákona hovoří o tom, že předseda senátu **může** uložit tomu, kdo má listinu potřebnou k důkazu, aby ji předložil[259]. Právě slovo *může* hraje v užití tohoto institutu klíčovou roli, neboť je zřejmé, že zákon ponechává soudu v těchto případech diskreci, aby zvážil všechny relevantní okolnosti případu a sám rozhodl, zda k jeho uplatnění přistoupí, a proto na to nemá ani jeden z účastníků právní nárok.

„*Jde o tzv. ediční (vydávací) povinnost každého, která je koncipována obdobně jako povinnost svědecká*“[260]. Soud je také oprávněn listinu získat sám od jiného soudu, orgánu nebo právnické osoby ze své vlastní iniciativy[261]. Tuto koncepci dále rozvíjí soudní praxe, kdy se Nejvyšší soud vyjádřil k následkům nesplnění ediční povinnosti, když dovodil, že „*Nepodaří-li se ani postupem podle § 129 odst. 2 OSŘ listiny potřebné k důkazu opatřit, není negativním následkem porušení ediční povinnosti stranou, která nenese důkazní břemeno, obrácení důkazního břemene. Nesplnění ediční povinnosti se může projevit v hodnocení důkazů v neprospěch strany, která ediční povinnost nesplnila*“[262].

Ani ediční povinnost se samozřejmě nemůže uplatňovat neomezeně, proto tedy ediční povinností nemůže a nesmí být dotčena povinnost zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích či jiná povinnost mlčenlivosti[263]. Ve finském právním systému je ediční povinnost zakotvena také, když s minimálními odchylkami odpovídá našemu zakotvení. I ve finském právním systému tedy existuje povinnost předložit dokument, pokud lze předpokládat, že dokument má význam jako důkaz v daném případu[264].

---

[259] § 129 odst. 2 občanského soudního řádu.
[260] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 244.
[261] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 296.
[262] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 440/2013.
[263] HROMADA, Miroslav. § 129 [Důkaz listinou]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 552.
[264] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 12.

2.5 Ohledání

„*Ohledání je přímým důkazní prostředek v tom smyslu, že soud (popř. znalec) při něm přímo vnímá zevní vlastnosti ohledávaného předmětu anebo jevu*“[265]. Předmětem ohledání soudem může být jakákoli hmotná věc, která je způsobilá ohledání. Může být movitá i nemovitá, živá i neživá, popř. předmětem ohledání může být i lidské tělo[266]. Ohledání je proto jedním z nejspolehlivějších důkazních prostředků, avšak jeho hlavní nevýhodou je, že jej lze použít jenom v některých případech, kdy je dokazovaná skutečnost způsobilá být dokázána tímto důkazním prostředkem[267]. Ohledání soud nařizuje usnesením. Zákon rozlišuje dva typy ohledání, a sice ohledání při jednání a ohledání na místě[268].

Ohledání při jednání se provede u předmětu, který je možno dopravit k soudu[269]. V ostatních případech se provádí ohledání na místě[270]. „*Ohledání provádí předseda senátu nebo pověřený člen senátu nebo může být dožádán jiný soud, nachází-li se dané místo v jeho obvodu*“[271]. Při ohledání soudem musí být u tohoto ohledání vždy účastneny ty osoby, které se také účastní jednání[272]. Pokud je to z důvodu zvláštního zřetele vhodné, soud může provést i jednání na místě ohledání[273]. Výsledek takového ohledání pak soud zachytí do protokolu o ohledání[274]. „*Při ohledání může být předvoláván i znalec, aby pomohl objasnit rozhodné skutečnosti, případně shromáždil podklady pro následný znalecký posudek*“[275].

---

[265] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 244.
[266] KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 206.
[267] Op. cit., sub. 265, s. 244.
[268] § 130 občanského soudního řádu.
[269] § 130 odst. 1 občanského soudního řádu.
[270] § 130 odst. 2 občanského soudního řádu.
[271] Op. cit., sub. 263, s. 554.
[272] Více k právu účastníků na přítomnost při ohledání např. Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 6. 3. 1996, sp. zn. 18 Co 172/95-37.
[273] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 245.
[274] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 295.
[275] HROMADA, Miroslav. § 130 [Ohledání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 554.

Stejně jako při provádění důkazu listinou může být provedení ohledání závislé na vydání předmětu ohledání účastníkem či jinou osobou, která jeho provedení nenavrhla. I pro tento důkazní prostředek občanský soudní řád proto stanoví možnost soudu uložit takové osobě, aby požadovaný předmět předložila [276]. *„Splnění této povinnosti lze vymáhat pořádkovými pokutami, předmět ohledání však nelze proti vůli osoby odejmout a bez souhlasu oprávněných osob nelze vstoupit na místa, která nejsou veřejně přístupná*“[277].

2.6 Výslech účastníků

Výslech účastníků je jedním z nepřímých důkazních prostředků. Jako takový má spíše doplňkový účel[278], a proto se uplatní až v případě, když dokazovanou skutečnost nelze prokázat jinak a jestliže s tím souhlasí účastník, který má být vyslechnut[279]. Z ustanovení zákona vyplývá, že průběh výslechu účastníka řízení se provede obdobně, jako výslech svědka[280]. Jeho vypovídací hodnota je však velmi sporná, protože zatímco svědka je vyhodnocení jeho do řízení vloženého zájmu předmětem posouzení jeho věrohodnosti a značně ji snižuje, u účastníků se tento zájem automaticky předpokládá[281].

Za výslech účastníka se dále nemůže považovat jeho jakékoli podání, stanovisko či vyjádření ve věci. Důkazním prostředkem je pouze takový výslech účastníků, který soud zvlášť jako procesní důkaz nařídil k prokázání tvrzených skutečností[282]. Zde můžeme pozorovat rozdílnost oproti finskému procesněprávnímu systému, kde jsou vyjádření účastníků brány jako důkaz[283].

---

[276] § 130 odst. 1 občanského soudního řádu.
Více k ediční povinnosti viz. Kapitola 2.4.3.
[277] Op. cit., sub. 275, s. 554.
[278] U tohoto důkazního prostředku lze vnímat rozdíl mezi sporným a nesporným řízením, kdy uvedené pravidlo platí zejména pro řízení sporné.
[279] § 131 odst. 1 občanského soudního řádu.
[280] § 131 odst. 3 občanského soudního řádu.
Více k průběhu výslechu svědka viz. Kapitola Výslech svědka této práce.
[281] Op. cit., sub. 274, s. 289.
[282] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 245.
[283] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 15.

K výslechu by měl soud přistoupit pouze tehdy, předchází-li mu tvrzení účastníka o rozhodných skutečnostech a nelze-li dokazovanou skutečnost zjistit jinak[284]. „*Teprve dostane-li se účastník do důkazní nouze (k tvrzené skutečnosti neexistují důkazy nebo dříve navržené důkazy tvrzenou skutečnost nedokazují), je namístě přikročit k navrhovanému účastnickému výslechu*“[285].

Jak již vyplývá z dikce zákona, s výslechem musí účastník souhlasit. Nevysloví-li souhlas, k výslechu nedojde. Na výslechu účastníka řízení se projevuje odlišnost sporného a nesporného řízení. Zatímco ve sporném řízení přistoupí soud k výslechu účastníka, až pokud nemá jinou možnost k prokázání skutkového stavu a s jeho souhlasem, v řízení nesporném je výslech účastníků možné nařídit vždy, je-li toho ke zjištění skutkového stavu třeba. Souhlas účastníka se nevyžaduje[286].

Finský právní systém oproti tomu českému dodává, že účastníci nemají povinnost odpovídat na všechny otázky, ale význam takového odmítnutí lze posoudit na základě volného hodnocení důkazů[287].

Jako účastník je vždy vyslýchána fyzická osoba, která je statutárním orgánem právnické osoby (členem tohoto orgánu)[288]. Od výslechu člena statutárního orgánu se však liší výslech člověka, jemuž byla udělena prokura. Ten je vyslýchán jako svědek[289].

Mezi svědeckým a účastnickým výslechem můžeme přece jen nalézt zásadní odlišnost, a ta tkví v následcích nepravdivé výpovědi, o nichž svědka, resp. účastníka, soud poučuje. „*Odlišnost od poučení svědka je dána tím, aby bylo zřejmé, že nemůže nést za nepravdivou nebo neúplnou výpověď trestní odpovědnost*“[290].

---

[284] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 219.
[285] HROMADA, Miroslav. § 131 [Výslech účastníků]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 556.
[286] § 22 zákona č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních („ZŘS“).
[287] Op. cit., sub. 283, s. 15.
[288] § 126 odst. 4 občanského soudního řádu.
[289] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1862/2015.
[290] HROMADA, Miroslav. § 131 [Výslech účastníků]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 556.

2.7 Sdělení orgánů státní správy, samosprávy a právnických osob

„*Každý je povinen bezplatně na dotaz sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí*“.[291] Přesto, že nadpis ustanovení § 128 občanského soudního řádu zmiňuje pouze orgány státní správy, samosprávy a právnické osoby, z dikce samotného ustanovení jasně plyne, že zákonem uložená povinnost se vztahuje také na osoby fyzické[292]. Přestože je systematika občanského soudního řádu upravuje jako samostatný důkazní prostředek, procesněprávní teorie se shoduje na tom, že tomu tak není. „*Zprávy a vyjádření orgánů, fyzických osob a právnických osob mohou být soudu poskytnuty jak ústně, tak písemně*“[293]. Při ústním sdělení některou z povinných osob či orgánů se však nebude jednat o svědeckou výpověď, protože tyto zprávy o skutečnostech, které mají význam pro řízení a rozhodnutí, nejsou zprávami o tom, co osoba svými smysly vnímala (jako je tomu u výslechu svědka či účastníka)[294]. Sdělení skutečností je možné odmítnout za stejných podmínek, za nichž může svědek odepřít výpověď, vzhledem k zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, odmítnout tedy nově může nejen fyzická, ale i právnická osoba[295].

[291] § 128 občanského soudního řádu.
[292] Srov. ust. § 125 občanského soudního řádu.
[293] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 295.
[294] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 245.
[295] Op. cit., sub. 290, s. 551.

3 Důkazní prostředky neupravené v občanském soudním řádu

Jak již bylo zmíněno výše v této práci, výčet důkazních prostředků v ustanovení § 125 občanského soudního řádu je pouze demonstrativní a zmiňuje pouze ty, které se v praxi vyskytují nejčastěji. Tento přístup v úpravě důkazních prostředků má nespornou výhodu v tom, že účastníkům dává velikou flexibilitu v tom, jakými prostředky své tvrzení mohou prokázat. Opačný přístup rigidního zakotvení taxativního výčtu důkazních prostředků by byl nelogický s ohledem na to, že společnost se neustále vyvíjí a pro legislativu je nemožné postihnout všechny aspekty jejího vývoje. Takový přístup by vedl k situacím, kdy by skutkový stav byl všem účastníkům, včetně soudu, jasný, avšak soud by přesto neměl prostředky, jak spravedlivě rozhodnout.

Cílem této kapitoly tudíž není postihnout všechny důkazní prostředky, kterými se v praxi skutkový stav dokazuje (což ani není dost dobře možné), nýbrž nastínit přístup soudní praxe k této problematice a rozebrat některé vybrané důkazní prostředky v praxi užívané.

3.1 Cizozemské důkazní prostředky

Občanský soudní řád dovoluje užití rozličných důkazních prostředků, pokud jsou tedy způsobilé k objasnění skutkového stavu. Stejně tak však občanský soudní řád implicitně připouští i užití důkazních prostředků, které český právní řád jako takový nezná. „*Jedná se například o písemné prohlášení účastníka (tzv. affidavit – obdoba čestného prohlášení), svědecký výslech, který byl uskutečněn prostřednictvím tzv. komisionáře, důkazy shromážděné ve stadiu před zahájením řízení – tzv. pre-trial discovery documents*“[296].

Co se týče užití institutu tzv. pre-trial discovery, ve finské právní úpravě absentuje. Ve finském procesním systému neexistuje zásada pre-trial discovery a zákon neposkytuje nástroje pro získávání důkazů v předsoudním řízení[297].

Stejně tak je možné provést výslech svědka prostřednictvím dožádaného cizího soudu. Judikatura k tomu však jedním dechem dodává, že „*Vzhledem k rozdílnosti právních úprav*

[296] HROMADA, Miroslav. § 125 [Druhy důkazních prostředků]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 539.

[297] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 9.

jednotlivých cizích států i vzhledem k ustanovení Úmluvy o provádění důkazu v cizině ve věcech občanských a obchodních (vyhlášené vyhláškou č. 129/1976 Sb.) je vhodné v žádosti o provádění výslechů účastníků a výslechu svědků prostřednictvím dožádaných cizích soudů uvést připravené otázky, na které má být výslech zaměřen"[298].

Provádění důkazů prostřednictvím cizozemských soudů má však svá specifika. „*K tomu je třeba pouze poznamenat, že vzhledem k nedodržení zásady přímosti u takových důkazů musí být soud při jejich hodnocení zvlášť obezřetný, a vždy je proto oprávněn se s výsledky takových důkazů nespokojit a požadovat jejich doplnění (popř. nařídit výslech svědka nebo účastníka)*"[299].

3.2 Ochrana osobnosti versus důkazy

Jedním z důvodů nepřípustnosti důkazu je jeho nezákonnost, tedy fakt, že byl získán v rozporu se zákonem. V praxi se dlouhodobě řeší především přípustnost důkazních prostředků, které byly získány v rozporu s právem na ochranu osobnosti, při jeho porušení byl ale současně chráněn jiný ústavně zaručený zájem účastníka[300]. Takovým důkazním prostředkem může být zejména záznam telefonního hovoru či videozáznam, které jsou v praxi velmi rozšířeným důkazním prostředkem. Osobnost člověka je chráněna právním řádem včetně všech jeho přirozených práv, což zahrnuje i právo na ochranu osobnosti[301]. V minulosti byla pravidla nastavena tak, že pokud byl záznam (zvukový či video) pořízen bez souhlasu dané osoby, jednalo se o nepřípustný důkaz (pokud nešlo případ podřadit pod jednu ze zákonem stanovených licencí). Zlomovým momentem pro tuto oblast bylo zejména přijetí nového občanského zákoníku, který v ust. § 88 stanoví, že „*Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob"*[302].

Na tuto úpravu poté reagovala i judikatura (i když překlenout tento zásadní problém se snažila již před jeho přijetím) a vymezila základní podmínky pro užití takového záznamu, když Nejvyšší

---

[298] Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/86.
[299] WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 236.
[300] SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 283.
[301] ŘEZNÍČEK, David, FALCOVÁ, Aneta „Ochrana osobnosti**"**. EPRAVO[online], 04.07.2018, [cit. 23.02.2020] dostupný na adrese: https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-osobnosti-107798.html.
[302] § 88 nového občanského zákoníku.

soud stanovil podmínky tak, že „*Zvukový nebo obrazový záznam, který se týká člověka nebo jeho projevů osobní povahy a který byl pořízen soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby, lze použít jako důkaz v občanském soudním řízení pouze tam, kde má vést k prokázání skutečnosti, kterou není možné prokázat jinak (pomocí důkazů, které nezasahují do absolutních osobnostních práv dotčené osoby), a kde i další okolnosti případu vedou k závěru, že nelze upřednostnit právo na ochranu osobnosti dotčené osoby před právem na spravedlivý proces toho, komu je použití důkazu zvukovým či obrazovým záznamem týkajícím se této osoby nebo jejích projevů osobní povahy na prospěch*“[303].

Z uvedeného tedy lze vypozorovat značnou změnu přístupu k použitelnosti výše uvedených důkazních prostředků ve prospěch větší proporcionality při jejich posuzování, což je dle mého názoru krok správným směrem, jelikož absolutní nepřípustnost takových důkazních prostředků postrádá oporu v logice a ve svém důsledku by vedla často až k nemožnosti, zpravidla slabší strany, prokázat svá tvrzení v řízení před soudem. Nelze než doporučit, aby při pořizování zvukového / video záznamu byla druhá strana o této skutečnosti poučena, čímž by se obtížím při eventuálním provádění takového důkazu mohlo předejít. Za vzor by mohly sloužit státní insitutuce, které o prováděném monitoringu hovorů již delší dobu volajícího informují.

Finský právní řád nerozlišuje rozdíl mezi nezákonným a nezákonně získaným důkazem[304]. Finské právo dále ani neposkytuje normativní návod pro stanovení nezákonnosti získaných důkazních prostředků[305]. To vše tedy leží na bedrech soudní praxe, která se s danou problematikou musela vypořádat a vypořádala se téměř totožným způsobem jako judikatura tuzemská.

3.3 Test DNA jako důkazní prostředek při určení otcovství

V řízení o určení otcovství před soudem je nezřídka používaným důkazním prostředkem test DNA. K tomuto důkaznímu prostředku se v řízení před soudem zpravidla přistoupí, když je otcovství sporné. Soud může rozhodnout i na základě jiných důkazů, ale jedná se o nejspolehlivější

[303] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018.
[304] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 15.
[305] Tamtéž, s. 15.

důkazní prostředek k dispozici. „*Vypracování znaleckého posudku ve věci určení otcovství znamená provést genetickou identifikaci účastníků sporu (matka, dítě, označený muž) a na základě nalezených skutečností zvážit, zda je možné vyšetřovaného muže z otcovství k dítěti vyloučit; pokud toto není možné, provést matematické hodnocení pravděpodobnosti jeho otcovství*“[306]. Je tedy zřejmé, že test DNA v řízení o určení otcovství provádí soudní znalec. Přestože je test DNA v řízení o určení otcovství v soudní praxi běžný již od 90. let, tuzemské soudy se musely vyrovnat s problematikou dobrovolnosti odběru DNA vzorku.

Přestože v praxi zpravidla domnělý otec vzorek DNA poskytne dobrovolně, složitější situace vyvstane, pokud se podrobit testu odmítne s odkazem na ustanovení článku 7 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí. K tomuto se postavil Ústavní soud tak, že „*V řízení o určení otcovství je soud oprávněn uložit žalovanému muži, aby se v souladu s § 127 odst. 3 OSŘ dostavil ke znalci a strpěl odběr vzorků DNA, a to za účelem určení, popř. vyloučení otcovství tohoto muže. Není v rozporu s ústavním pořádkem, vynucuje-li soud splnění této povinnosti na žalovaném muži, který se odmítá vyšetření podrobit, za pomoci pořádkových pokut či předvedení“*[307]. Další složitá situace vyvstane, pokud je domnělý otec již po smrti. K tomuto Nejvyšší soud dodává, že „*Test DNA vyhotovený na základě vzorku DNA odebraného z těla zemřelého, aniž by k tomu dal souhlas před smrtí sám zemřelý, nebo po jeho smrti osoby oprávněné k pietní ochraně osobnosti podle § 15 obč. zák., je nezákonně získaným důkazem a jako takový je v řízení nepřípustný*“[308].

Ve Finsku je úprava v zásadě velmi podobná, avšak soud nařídí důkaz testem DNA v případech určení otcovství až poté, co se možnost otcovství jeví jako pravděpodobná resp. alespoň možná[309].

[306] LOUDOVÁ, Milada, SIEGLOVÁ, Zuzana. Řešení otázky sporného otcovství na počátku 3. tisíciletí - metodiky analýzy DNA umožňují jednoznačnou odpověď. Právní rozhledy. 2002, č. 4, s. 198 – 200.
[307] Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.
[308] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012.
[309] KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), s. 17.

3.4 Soukromá elektronická a telefonická komunikace

S rozvojem moderních technologií se přirozeně vyvíjí i mezilidská komunikace. Nezřídka se stává pravidlem, že elektronická komunikace prakticky nahrazuje tu běžnou, písemnou. V řízeních před soudem je velice časté, že účastníci prokazují svá tvrzení doložením výpisu z emailové komunikace. U této formy komunikace je zpravidla jasná vůle stran v ní vyjádřená, může však být rozporováno autorství dané zprávy. Jako i u jiných důkazních prostředků, i u tohoto může být jiným účastníkem zpochybněn. Prokázání pravosti takové zprávy poté bude na tom účastníku, který se jejího účinku dovolává[310].

Důkaz elektronickou komunikací se nevztahuje pouze na odesílané emailové zprávy, ale díky rozvoji, zejména chytrých telefonů, může být za důkaz předložen například výpis z komunikace na platformách, jako jsou v poslední době oblíbený Messenger, Whatsapp či další, ale i příspěvky na sociálních sítích.

I u těchto důkazních prostředků samozřejmě platí zásada volného hodnocení důkazů a pouze soud určuje jejich význam. Pokud by některý z účastníků chtěl zvýšit svou šanci na prokázání tvrzených skutečností tímto důkazním prostředkem, není vyloučeno, aby tak udělal ve formě notářského zápisu. „*Notářským zápisem lze jistě stvrdit i přijetí SMS, kdy notář ověří čas a číslo z kterého byla SMS odeslána*“[311].

[310] Více k této problematice viz. Kapitola listinné důkazy

[311] SIVÁK, Jakub, „Nové důkazní prostředky a ochrana osobnosti v právu ICT“ PRÁVNÍ PROSTOR [online], 19.10.2015 [cit. 11.03.2020] dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/nove-dukazni-prostredky-a-ochrana-osobnosti-v-pravu-ict.

Závěr

Cílem této práce bylo přehledně a uceleně postihnout stávající stav úpravy dokazování a důkazních prostředků v civilním procesu. Dokazování jako takové je dle mého názoru těžištěm celého civilního procesu, přestože jeho role do značné míry oslabila v souvislosti s odklonem od upřednostňování materiální pravdy na úkor té formální. Dalším omezením v dokazování je také institut koncentrace řízení, díky němuž je navozován takzvaný *stop stav* při tvrzení a prokazování skutečností účastníky řízení. Dokazování se také neuplatňuje neomezeně, ale omezuje se na dokazování skutečností relevantních pro dané řízení. Dokazování je dále omezeno také z toho důvodu, že některé skutečnosti se dokazovat nemusí.

Za prokázání tvrzených skutečností jsou odpovědni zpravidla ti účastníci, kteří je navrhli či se jich dovolali. Ani toto pravidlo však není bez výjimek, soud má dle občanského soudního řádu pravomoc provést i takové důkazy, které strany nenavrhly. I přes veškerou možnou součinnost všech zúčastněných však nelze úplně vyloučit, že skutkový stav nakonec nebude prokázán. Takový stav však musí být nutné překonat, protože soud musí určitým způsobem rozhodnout vždy. K tomuto překonání slouží institut důkazního břemene, kdy strana nese procesní následky za neprokázání svých tvrzení. Nutno podotknout, důkazní břemeno nelze brát jako celek, který tíží buď jednu, nebo druhou stranu. Místo toho je potřeba na něj nahlížet jako komplex následků, které se vážou k jednotlivým skutečnostem a až ve svém úhrnu určují, jak soud rozhodne.

V práci bylo dále pojednáváno o způsobu provedení jednotlivých důkazních prostředků. U některých, jako je například výslech svědka, je zákonem stanovený způsob provedení tohoto důkazního prostředku. V jiných případech však o způsobu provedení důkazního prostředku rozhoduje soud. V této práci jsem se mimo jiné zaměřil také na otázku předkládání nepravdivých či zfalšovaných důkazů a na jejich následky. V práci jsem dále rozebral také problematiku dokazování negativních skutečností a poměrně nejednotný přístup k ní ze strany soudní praxe. Ačkoli delší dobu platilo, že negativní skutečnosti se nedokazují, v poslední době lze vypozorovat určitou revizi tohoto přístupu, když je jasné, že přinejmenším v některých případech negativní skutečnost dokázat lze.

V druhé části jsem se zaměřil na důkazní prostředky upravené v občanském soudním řádu. Je naprosto logické, že zrovna tyto důkazní prostředky občanský soudní řád vyjmenovává, jelikož se jedná o ty nejběžněji používané. Je proto pochopitelné, že i procesněprávní teorie věnuje největší

pozornost těmto důkazním prostředkům a stejně tak je na ně upřena velká pozornost v rámci soudních rozhodnutí (ač i tady jsem popsal v některých případech nejednotnost soudních rozhodnutí a postupný vývoj judikatury ve vztahu k nim). Při jejich rozboru jsem se však pokusil zachytit i ty jejich aspekty, které tak notoricky známé nejsou a ukazují tyto důkazní prostředky i v kontextu legislativního vývoje.

Ve třetí části této práce jsem se zabýval důkazními prostředky v občanském soudním řádu neupravenými. Je samozřejmé, že jim, ať už v právní teorii či v judikatuře, není věnována až taková pozornost ve srovnání s těmi v občanském soudním řádu upravenými, ale přesto s vývojem společnosti a technologickými inovacemi nabývají na důležitosti i frekvenci výskytu v civilních soudních řízeních. V tomto ohledu je v recentní době velmi frekventovaným důkazní prostředek zvukového či video záznamu. Ačkoli zařízení schopná zachytit zvuk či video jsou součástí běžných lidských životů již řadu let, až s příchodem zejména chytrých telefonů začal jejich výskyt v řízeních před soudem významně stoupat. To však otevřelo řadu jiných otázek, se kterými se judikatura musela vypořádat. Jedná se zejména o otázku jejich přípustnosti, kde přístup k ní v posledních letech prodělal také výrazný vývoj.

V rámci jednotlivých dílčích témat práce jsem také nastínil srovnání tuzemské úpravy dokazování a důkazních prostředků s tou finskou. Finsko je jedna z nejvyspělejších zemí světa (v posledních dvou letech opanovalo žebříček indexu štěstí sestanovaný OSN), proto je pochopitelné, že i jejich právní systém bude na velmi vysoké úrovni. Z tohoto pohledu je tedy velmi dobré, že uvedený standard je dle mého názoru na srovnatelné úrovni s tím tuzemským. Přesto můžeme pozorovat některá specifika finského právního systému, která vycházejí především z historicko-geografického kontextu. Jedním z nich je například v případě svědecké výpovědi věřícího člověka skládání přísahy. Dalším je například jazyk řízení. V České republice je jedinným oficiálním jazykem řízení Čeština, avšak ve Finsku je těchto jazyků více: Finština, Švédština a v některých částech (Laponsko) také jazyk Sámů.

Tuzemská právní úprava důkazních prostředků respektive dokazování je tedy celkově dle mého názoru na vysoké úrovni a je dostatečná. Za velkou výhodu považuji její flexibilitu, když připouští i důkazní prostředky, které explicitně nezmiňuje. V této výhodě se však odráží i její nevýhody. Tou je zejména dle mého názoru právní nejistota. Další, neméně podstatnou, může být nejednotnost přístupu soudů k jednotlivým důkazním prostředkům. Je tedy podle mého názoru

vhodné, aby v dohledné době byly přijaty změny, které by například jasně a srozumitelně vymezily podmínky užití zvukového či video záznamu. V zásadě však lze uzavřít, že zmíněné výhody daleko převažují nad možnými nevýhodami.

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

BÍLKOVÁ, Jana, ČERNÝ, Michal, ČUHELOVÁ, Kateřina, DAVID, Ludvík, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, FOJTÍK, Lumír, HANDLAR, Jiří, HAVLAN, Petr, HOLEJŠOVSKÝ, Josef, HORECKÝ, Jan, HULMÁK, Milan, HURDÍK, Jan, HRDLIČKA, Miloslav, KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan, LAVICKÝ, Petr, LAZÍKOVÁ, Jarmila, LEBEDA, Martin, PODIVÍNOVÁ, Martina Kuloglija, PONDIKASOVÁ, Tereza, RONOVSKÁ, Kateřina, RUBAN, Radek, ŠEVČEK, Marek, TŮMA, Pavel, VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1−654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9

DÖRFL, Luboš. Zákon o znalcích a tlumočnících. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-148-2.

KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, ISBN 80-86898-47-4.

KOULU, Riikka. Evidence in civil law – Finland [Elektronski vir] / Riikka Koulu. - El. knjiga. - Maribor : Institute for Local Self-Government and Public Procurement, 2015. - (Lex localis) (Book series Law & society), ISBN 978-961-6842-47-1 (epub),

KŘÍSTEK, Lukáš. Znalectví. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-042-4.

LAVICKÝ, Petr a kolektiv. Moderní civilní proces. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, 53 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 499. ISBN 978-80-210-7601-3.

LAVICKÝ, Petr. Význam domněnky dobré víry pro rozdělení důkazního břemena v civilním řízení soudním. Právní rozhledy. 2017.

LAVICKÝ, Petr: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-203-5.

LOUDOVÁ, Milada, SIEGLOVÁ, Zuzana. Řešení otázky sporného otcovství na počátku 3. tisíciletí - metodiky analýzy DNA umožňují jednoznačnou odpověď. Právní rozhledy. 2002, č. 4, s. 198 – 200.

MACUR, Josef, Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu. Brno: Masarykova univerzita, 2000, ISBN 80-210-2276-0.

MACUR, Josef. Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2000, č. 5, s. 200 – 205.

MACUR, Josef. Vyšetřovací důkaz v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2000, č. 2.

MACUR, Josef. Zásada projednací v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 1997, ISBN 80-210-1628-0.

Macurův jubilejní památník k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-542-7.

PLECITÝ, V., VRABEC, J. Občanské právo procesní. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, ISBN 80-85963-46-9.

POLIŠENSKÁ, Petra a kolektiv. Musíš znát… Občanské právo procesní. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, ISBN 978-80-7552-096-8.

SCHELLEOVÁ, Illona a kolektiv. Civilní proces. Praha: EURLEX BOHEMIA a.s., 2006, ISBN80-86861-09-0.

STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2003, ISBN 80-7239-155-0.

STAVINOHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. Masarykova univerzita Brno, 2011, 83 s. ISBN 978-80-210-5062-4.

SVOBODA, K. Dokazování. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2009.

SVOBODA, K. Nové instituty českého civilního procesu, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, ISBN 978-80-7357-722-3.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-7400-673-9.

SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĽÁKOVÁ, Klára a kolektiv. Civilní proces. Obecná část a sporné řízení. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-279-3.

ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. Trestní zákoník (EVK). 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací. 9. Aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et. Al. Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, ISBN 978-80-7380-437-4.

2 Seznam použitých internetových zdrojů

Článek JUDr. Jaromíra Jirsy „Osvědčení a prokázání předpokladů pro nařízení předběžné opatření“, publikovaný dne 27.02.2015 na stránkách www.pravniprostor.cz, dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/osvedceni-a-prokazani-predpokladu-pro-narizeni-predbezne-opatreni

Článek Mgr. Veroniky Kadavé „*Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem***“** publikovaný dne 19.11.2019 na stránkách www.epravo.cz, dostupný na adrese: https://www.epravo.cz/top/clanky/vysvetlovaci-povinnost-strany-nezatizene-dukaznim-bremenem-110186.html

Článek Mgr. Jana Krampery a Lukáše Vacka „Dokazování negativních skutečností“ publikovaný dne 01.08.2019 na stránkách www.epravo.cz, dostupný na adrese: https://www.epravo.cz/top/clanky/dokazovani-negativnich-skutecnosti-109753.html

Článek JUDr. Jiřího Matznera, Ph.D., LL.M. Problematika dokazování tzv. negativních skutečností, publikovaný dne 08.01.2020 na stránkách www.pravniprostor.cz, dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/problematika-dokazovani-tzv-negativnich-skutecnosti

Článek JUDr. Jiřího Matznera, Ph.D., LL.M. dokazování tzv. negativních skutečností, publikovaný dne 08.01.2020 na stránkách https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene

Článek Mgr. Terezy Švelchové „Limity svědecké výpovědi s ohledem na ochranu soukromí“ publikovaný dne 24.11.2016 na stránkách www.pravniprostor.cz, dostupný na adrese: https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/limity-svedecke-vypovedi-s-ohledem-na-ochranu-soukromi

Článek Mgr. Františka Tikala „*VÝSLECH SVĚDKA PŘED SOUDEM A ROZPOZNÁNÍ LŽIVÉ VÝPOVĚDI“* publikovaný dne 11.04.2017 na stránkách *www.bulletin-advokacie.cz dostupný na adrese:* http://www.bulletin-advokacie.cz/vyslech-svedka-pred-soudem-a-rozpoznani-lzive-vypovedi

Článek Jany Rosůlkové „*Soudní znalci ztrácí zájem o obor, nový zákon jim navíc přidá další povinnosti“* publikovaný dne 26.09.2019 na stránkách https://ekonom.ihned.cz/c1-66647210-soudni-znalci-ztraci-zajem-o-obor-novy-zakon-jim-navic-prida-dalsi-povinnosti.

Článek JUDr. Radka Polčáka, Ph.D., „Praxe elektronických dokumentů“ publikovaný v Bulletinu advokacie č. 7-8/2011, dostupný v elektronické podobě na adrese: https://www.cak.cz/assets/ba_7-8_2011_web.pdf

MACUR, Josef. Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2001, č. 2, s. 60 – 64

Článek JUDr. Davida Řezníčka, LL.M., Ph.D. a JUDr. Anety „*Ochrana osobnosti***“** publikovaný dne 04.07.2018, na stránkách www.epravo.cz, dostupný na adrese: https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-osobnosti-107798.html

Informace představenstva ČAK k trestnému činu maření spravedlnosti podle § 347a trestního zákoníku dostupné na adrese https://www.cak.cz/assets/web-informace-predstavenstva-k-mareni-spravedlnosti.pdf

Článek Mgr. Jakuba Siváka „*Nové důkazní prostředky a ochrana osobnosti v právu ICT“* publikovaný dne 19.10.2015 na stránkách www.pravniprostor.cz, dostupný na adrese:

https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/nove-dukazni-prostredky-a-ochrana-osobnosti-v-pravu-ict

3 Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 99/19´63 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích*)* ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (nový občanský zákoník*)* ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon č. 36/1967 Sb., Zákon o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 254/2019 Sb., zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech.

Vyhláška č. 37/1967 Sb., vyhláška ministerstva spravedlnosti k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech, osobních číslech a autorizované konverzi dokumentů.

Zákon č. 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

4 Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 33 Cdo 1090/2008, ze dne 31.8.2010.

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/86.

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 6. 3. 1996, sp. zn. 18 Co 172/95-37.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 8. 1997, sp. zn. 5 Cmo 503/96.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1619/96.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1491/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 11 Tdo 229/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2106/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 993/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1222/2007.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07-2.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 11/08.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2458/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4352/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3851/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4000/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1862/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1862/2015.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 14/17.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 21 Cdo 1267/2018.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1891/18.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. 29 Cdo 5273/2017.

Abstrakt

Téma této diplomové práce je Důkazní prostředky v civilním procesu. Dokazování je nejdůležitější části civilního soudního řízení, a proto tato práce předkládá jeho ucelený souhrn společně s přehledem důkazních prostředků v civilním soudním řízení běžných. Tato práce je členěna do tří hlavních částí s mnoha subkapitolami. První část se zabývá procesem dokazování obecně. Popisuje jeho průběh, hlavní principy a zásady, které jej ovládají. Stejně tak se tato část zaměřuje na dílčí problematiku při dokazování jako je míra důkazu nebo dokazování negativních skutečností. V neposlední řadě se zabývá povinností tvrdit a prokazovat skutečnosti a jejich rozdělení mezi účastníky řízení.

Druhá část se zabývá důkazními prostředky výslovně v občanském soudním řádu upravenými. Tyto důkazní prostředky se v praxi nejčastěji vyskytují v řízení před soudem, proto je jejich uplatnění věnuje řada textů i soudních rozhodnutí. Přesto tato část nastiňuje, jak se jednotlivé důkazní prostředku postupem času vyvíjely do současné podoby. Třetí část se zabývá důkazními prostředky v občanském soudním řádu neupravenými. Z těch je nejrozšířenějším zvukový a video záznam, u kterých je však zásadní otázka jejich přípustnosti ve světle práva na ochranu, která v poslední době prodělala značný vývoj s posunem ve směru k jejich častější přípustnosti. Dalším důkazním prostředkem, kterým se tato část zabývá, je test DNA v řízení o určení otcovství. Ten je v tuzemském právním systému poměrně novým institutem, ale v rámci tohoto řízení si vydobyl naprosto výsadní postavení. I v tomto případě však bylo nutno vypořádat se s několika otázkami, které se k němu váží. Jedním z nich je například postup v případě, že domnělý otec test odmítne podstoupit. V takovém případě má soud možnost ukládat pořádkové pokuty a danou osobu v některých případech nechat předvést ke znalci.

Průběžně v textu dále práce poskytuje srovnání s úpravou platnou ve Finsku. Jakožto členského státu Evropské Unie je finská právní úprava dokazování respektive důkazních prostředů značně harmonizovaná, v zásadě je tedy obdobná jako ta tuzemská, avšak i tak lze najít několik rozdílů, které v této práci popisuji.

Poznatky, ze kterých tato práce vychází, čerpá zejména z českojazyčné literatury, avšak i ze zahraničních zdrojů. Dalším zdrojem informací pro tuto práci jsou rozhodnutí soudů zabývající se danou problematikou. V neposlední řadě vychází z textů jednotlivých zákonů a komentářů k nim.

Klíčová slova

Důkazní prostředky, dokazování, důkaz

Abstract – Means of Evidence in Civil Proceedings

The topic of this thesis is means of evidence in civil process. The taking of evidence is the most important part of civil proceedings, and therefore this paper presents its comprehensive summary, together with an overview of the means of evidence available in civil proceedings. This work is divided into three main parts with many subchapters. The first part deals with the process of proving in general. It describes its course, main principles and rules that govern it. Likewise, this section focuses on partial issues in the taking of evidence, such as the standard of evidence or proving negative facts. Last but not least, it deals with the burden to claim and prove facts and their distribution among the parties.

The second part deals with evidence expressly provided for in the Code of Civil Procedure. In practice, these means of proof are most often found in court proceedings, and therefore their application is dealt with in a number of texts and court decisions. Nevertheless, this section outlines how the individual evidence has evolved over time. The third part deals with non-regulated evidence in the Code of Civil Procedure. Of these, the most widespread is audio and video recordings whose crucial issue is their admissibility in the light of the right to protection of personality, which has recently undergone significant developments with a shift towards more frequent admissibility. Another evidence that this section deals with is the DNA test in the paternity assessment procedure. It is a relatively new institute in the domestic legal system, but it has gained an absolutely privileged position in this procedure. However, even in this case, several issues related to it had to be addressed. One of them is, for example, a situation when the alleged father refuses to take the DNA test. In such a case, the court has the possibility to impose disciplinary fines and in some cases have the person presented to an expert.

Throughout the text, this thesis provides a comparison with the regulation in force in Finland. As a Member State of the European Union, the Finnish legislation on the taking of evidence or means of evidence is considerably harmonized, so it is very similar to the domestic one but there are still some differences that are described in this work.

The knowledge on which this work is based draws mainly from Czech-language literature, but also from foreign sources. Another source of information for this work is court decisions dealing with the issue. Last but not least, it is based on the texts of individual laws and comments on them.

Key words:

Means of Evidence, Proof, Proving